

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Opatření ukládaná mládeži za protiprávní činy

Plzeň 2016

Aneta Holá

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta HOLÁ**
Osobní číslo: **R11M0105P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Opatření ukládaná mládeži za protiprávní činy**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historický vývoj jednotlivých druhů opatření
3. Druhy opatření
4. Aplikace jednotlivých druhů opatření v soudní praxi
5. Srovnání české právní úpravy se zahraniční právní úpravou - konkrétní modely
6. Závěr
7. Seznam pramenů

Rozsah grafických prací:
Rozsah kvalifikační práce:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže, 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2013
JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vyd.
Praha: Leges, 2013
ŠÁMAL, P. VÁLKOVÁ, H. SOTOLÁŘ, A. Zákon o soudnictví ve věcech
mládeže. Komentář. 3. vyd. Praha: C. H. Beck. 2011
ZEZULOVÁ, J. Trestní zákonodárství nad mládeží. Brno: Masarykova
Univerzita, 1997
SCHELLEOVÁ, I. Právní postavení mladistvých, 1. vyd. Praha: Eurolex
Bohemia, 2004

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Simona Stočesová, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. května 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

V Plzni dne 26. srpna 2015

JUDr. Petr Kybíc, Ph.D.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma: *Opatření ukládaná mládeži za protiprávní činy*, zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila všechny použité prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, dne 30. 3. 2016

Aneta Holá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D.,LL.M., za vedení při psaní mé diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Historický vývoj sankcionování mládeže	3
2.1	Sankce ukládané mládeži dle trestního zákona č.117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích	3
2.2	Právní následky dle zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží	4
2.3	Právní úprava sankcí ukládaných mládeži v letech 1950 až 2004.....	6
3	Druhy opatření	10
3.1	Sankcionování mládeže v České republice - pojem a účel.....	10
3.2	Opatření ukládaná mladistvým za spáchaná provinění	13
3.2.1	Výchovná opatření	13
3.2.1.1	Dohled probačního úředníka.....	14
3.2.1.2	Probační program.....	16
3.2.1.3	Výchovné povinnosti	19
3.2.1.4	Výchovná omezení.....	21
3.2.1.5	Napomenutí s výstrahou.....	22
3.2.2	Ochranná opatření	24
3.2.2.1	Ochranná výchova.....	25
3.2.2.2	Ochranné léčení.....	27
3.2.2.3	Zabezpečovací detence	29
3.2.2.4	Zabrání věci.....	31
3.2.3	Trestní opatření.....	31
3.2.3.1	Obecně prospěšné práce.....	33
3.2.3.2	Peněžité opatření	35
3.2.3.3	Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu.....	37

3.2.3.4	Propadnutí věci	37
3.2.3.5	Zákaz činnosti	38
3.2.3.6	Vyhoštění	39
3.2.3.7	Domácí vězení.....	40
3.2.3.8	Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce ..	41
3.2.3.9	Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)	42
3.2.3.10	Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem (podmíněné odsouzení s dohledem).....	43
3.2.3.11	Odnětí svobody nepodmíněně.....	44
3.3	Opatření ukládaná dětem mladším 15 let za činy jinak trestné	46
3.3.1	Výchovný program ve středisku výchovné péče.....	48
3.3.2	Ochranná výchova a ochranné léčení	49
4	Aplikace jednotlivých druhů opatření v soudní praxi	50
4.1	Trestní opatření z pohledu jejich aplikace v soudní praxi	50
4.2	Výchovná opatření z pohledu jejich aplikace v soudní praxi	54
4.3	Příklad z rozhodovací činnosti soudu	55
5	Srovnání české právní úpravy se zahraniční právní úpravou – konkrétní modely.....	60
5.1	Modely sociálně opatrovnický a justiční	60
5.2	Spolková republika Německo.....	61
5.2.1	Výchovná opatření	63
5.2.2	Kázeňská opatření	64
5.2.3	Trest mládeže	66
5.3	Polsko	67
6	Závěr.....	70
7	Resumé	72

8	Seznam pramenů	73
----------	-----------------------------	-----------

1 Úvod

Téma Opatření ukládaná mládeži za protiprávní činy jsem si zvolila proto, že v posledních letech dochází k nárůstu kriminality mládeže a s tím spojenou nutnost následné reakce orgánů činných v trestním řízení na spáchaná provinění. Vzhledem k tomu, že protiprávní jednání mládeže představuje specifickou kategorii trestné činnosti, nastala potřeba řešit tuto problematiku speciální právní úpravou ve vztahu k trestnímu zákoníku, který se v současné době používá subsidiárně. Na tuto potřebu zákonodárci reagovali již v roce 2004, kdy nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále ZSM). Tento zákon řeší komplexně mimo jiné i opatření, která mají orgány činné v trestním řízení možnost delikventní mládeži ukládat.

Cílem mé diplomové práce bude zabývat se jednotlivými druhy opatření ukládaných dle ZSM z hlediska jejich charakteristiky, podmínek pro jejich aplikaci, jakož i zhodnocením jejich efektivity u některých těchto druhů. Předtím, než přistoupím k hlavní náplni mé diplomové práci, považuji za nezbytné zmínit se o historickém vývoji sankcionování mládeže, kde hlavní roli sehrál zákon z roku 1931 o trestním soudnictví nad mládeží. Domnívám se, že zmiňovaný zákon byl inspirací k přijetí současné speciální právní úpravy této problematiky, neboť obsahoval obdobné instituty, které jsou použitelné i v současnosti. Dalším bodem, na který jsem se ve své práci zaměřila, je aplikace jednotlivých opatření v soudní praxi z hlediska jejich skutečné využitelnosti. Z tohoto důvodu jsem čerpala ze statistických údajů ministerstva spravedlnosti, které budou v mé práci znázorněny i v grafické podobě. Pro lepší představivost rovněž zařadím příklad z rozhodovací činnosti soudu v konkrétním případě se zaměřením na jeho úvahu při volbě jednotlivého trestního opatření. Poslední kapitolu věnuji charakteristice a komparaci české a zahraniční právní úpravy, konkrétně německé a polské. Tyto úpravy jsem vybrala záměrně z důvodu jejich odlišného přístupu zacházení s mládeží páchající protiprávní činností. Aby má práce mohla podat ucelený přehled o daném tématu, využila jsem různé prameny, jmenovitě odbornou literaturu, články z právnických časopisů, judikaturu a samozřejmě i právní předpisy. V zájmu vytvoření si vlastního názoru na jednotlivá opatření, jsem

využila i možnosti osobní konzultace se státní zástupkyní Okresního státního zastupitelství v Lounech, jejíž specializací je trestná činnost mládeže.

Pro značnou rozsáhlost není v mých možnostech zabývat se dopodrobna všemi aspekty dané tematiky, proto se ve své práci dále zaměřím pouze na hlavní a dle mého názoru nejdůležitější otázky vztahující se k jednotlivým opatřením.

2 Historický vývoj sankcionování mládeže

Historický exkurz do právních úprav užívaných na mládež v minulosti shledávám jako vhodný úvod mé diplomové práce, a proto se v této kapitole zaměřím na vývoj sankcionování mládeže od vzniku Československa (konkrétně na sankcionování na území země České) až do přijetí současného zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

2.1 Sankce ukládané mládeži dle trestního zákona č.117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích

V roce 1918 Československá republika převzala recepční normou rakouské právo pro zemi Českou a Moravskoslezskou a pro Slovensko a Podkarpatskou Rus, právo uherské. Z toho důvodu, že rakouské právo neupravovalo trestní právo mládeže samostatným zákonem, sankce byly ukládány dle rakouského trestního zákona, který se vztahoval jak na pachatele dospělé tak i mladistvé, jde konkrétně o trestní zákon č. 117/1852ř.z, o zločinech, přečinech a přestupcích. Trestně neodpovědné děti do 10 let byly podrobeny sankcím ve smyslu **domácí kázně**, tedy ne sankcím upraveným v trestním zákoníku. Děti ve věku od 10 do 14 let bylo možné sankcionovat pouze za zločiny, nikoliv za přestupky nebo přečiny. U takových osob přicházela v úvahu sankce v podobě **uzavření** na odděleném místě (speciální oddělení věznice), a to v rozmezí od jednoho dne až do šesti měsíců. Mladistvým se rozuměla osoba, která dovršila věk čtrnácti let a nepřesáhla věk dvaceti let. Dá se říci, že sankce pro mladistvé byly přísné a nezohledňovaly mladistvé jako zvláštní kategorii, která ještě nedokončila mravní a rozumový vývoj. Za jedinou výjimkou, která brala ohled na mladistvé jako na specifickou kategorii pachatelů, byla nemožnost uložit trest smrti nebo doživotní žalář. Naopak běžně se ukládaly tresty jako pachatelům dospělým. Příkladem může být *peněžitý trest, těžký žalář* s trestní sazbou od 10 do 20 let, či *vězení*.¹

---

¹ZBORNÍK, F., KOTULAN, P., ROZUM, J. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a v zahraničí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 4-5

2.2 Právní následky dle zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

Z hlediska právních následků, které bylo možné nedospělým pachatelům uložit, jakož i celkově z hlediska trestního zákonodárství nad mládeží, znamenalo přijetí zákona č. 48/ 1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží značný pokrok. Od jeho účinnosti se trestní právo mládeže dále již neřídilo ani rakouským ani uherským právem, ale na území celé republiky se na nedospělé pachatele aplikoval tento nově přijatý zákon. Hlavní myšlenka sankcionování mladistvých dle důvodové zprávy tohoto zákona má býtí „*co nejméně trestati, co nejvíce vychovávatí, a je-li nutné trestati, pak i trestem vychovávatí a polepšovati*“² A z toho vyplývá i rozlišení právních následků, které bylo možné mladistvým uložit za jejich provinění, příp. nedospělým osobám, které se dopustily činu jinak trestného. Právní následky za protiprávní jednání můžeme rozlišovat na *výchovná opatření, ochranná opatření a tresty*, i když nelze tvrdit, že mezi výchovnými a ochrannými opatřeními je ostře vymezená hranice, ochranná opatření lze chápat i jako prostředky výchovné, resp. výchovná opatření a ochranná opatření mohou být dle tohoto zákona považována za jednu kategorii opatření.

Za mladistvé považuje zákon o trestním soudnictví nad mládeží osoby ve věku od 14 do 18 let a umožňuje jim uložit *výchovná opatření*, zejména *pokárání* nebo *ponechání k potrestání rodině nebo škole*, *ochranná opatření* ve formě *ochranného dozoru* a *ochranné výchovy* a nakonec *tresty*, kterými jsou *trest zavření, podmíněné odsouzení a peněžitý trest*, v případě cizince též *vypovězení* nebo *vyhoštění* z republiky, pokud nehrozí nebezpečí jeho zpustnutí.³

Pokud bychom připodobnili **ochranný dozor** k některému opatření ze současné platné právní úpravy trestního práva mladistvých, jednalo by se o dohled probačního úředníka. Smyslem ochranného dozoru bylo dohlížet na výchovu mládeže v jeho rodině a za účelem řádně vedeného způsobu života též ukládání některých omezení. Ochranný dozorce nebyl jen pasivním pozorovatelem chování mladistvého, ale aktivním podporovatelem mladistvého, jehož úkolem bylo mimo

---

² Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona, srov. ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 36

³ VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F., *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. Praha-Freiburg: Leges, 1991-1992, s. 23

jiné i zajištění pracovního místa mladistvému či poskytnutí ošacení. Soud ochranný dozor nařídil vždy, když byl mladistvý podmíněně odsouzen, pokud nebyla nařízena ochranná výchova. Došlo-li k zanedbání výchovy do takové míry, že tento nedostatek nebylo možné odstranit v rodině mladistvého, nařizoval soud **ochrannou výchovu**. Ochranná výchova existovala ve dvou formách, a to ochranná výchova ústavní a rodinná. V případě ochranné výchovy v jiné rodině šlo o umístění mladistvého do rodiny, které byla ochotná a způsobilá poskytnout řádnou výchovu. Ústavní ochranná výchova pak probíhala v k tomu určených ústavech, pro obě ochranná opatření platí, že trvala, dokud to vyžadoval jejich účel, maximálně však do dosažení 21 let.⁴

Z trestů bych přiblížila **trest zavření**, který byl ukládán místo trestu smrti a trestu odnětí svobody. Trestní sazby stanovené trestními zákony se u mladistvých pachatelů snižovaly na polovinu, dolní hranice ovšem nepřesahovala jeden rok a horní pět let. U zvláště závažných provinění, za která by se dle trestních zákonů ukládal trest smrti nebo doživotí, byla trestní sazba u mladistvých, kteří nedosáhli věku 16 let od 1 do 10 let a u mladistvých starších 16 let od 2 do 15 let. Podle doby, na kterou byl trest zavření uložen, se rozlišovalo místo výkonu. U trestu zavření do šesti měsíců se jednalo o výkon v soudních věznicích v samostatných odděleních pro mladistvé, v ostatních případech se tento trest vykonával v polepšovnicích.⁵

Na závěr je nutné uvést, že tento zákon pamatoval i na osoby nedospělé, které v době, kdy spáchaly čin jinak trestný, nedosáhly věku čtrnácti let. U nedospělých přicházelo v úvahu uložení *výchovných a léčebných opatření*, a dále pak *ochranný dozor* nebo *ochranná výchova*, pokud to bylo nutné k nápravě nedospělého, přičemž ochrannou výchovu soud obligatorně uložil, pokud čin jinak trestný, spáchal nedospělý pachatel starší dvanácti let a za jeho čin, by trestní zákon stanovil trest smrti nebo trest odnětí svobody na doživotí.⁶

---

⁴ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 43-46

⁵ MIŘIČKA, A., SCHOLZ, O. *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha: Československý Kompas, 1932, s. 35, 49-50

⁶ ROZUM, J. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 6

2.3 Právní úprava sankcí ukládaných mládeži v letech 1950 až 2004

V roce 1950 byl přijat **trestní zákon č. 86/1950 Sb.**, který zrušil dosavadní zákon o trestním soudnictví nad mládeží. Obecná úprava v zákoně z roku 1950 se tak vztahovala nejen na dospělé pachatele, ale opět i na mládež, jelikož nový speciální zákon pro nedospělé pachatele přijat nebyl. Tento zákon byl založen na dualistickém systému trestních sankcí, tedy rozlišoval tresty a ochranná opatření. Tresty, které bylo možné mladistvým (ve věku 15-18 let) uložit, vymezoval negativním způsobem, tedy z celkového výčtu druhů trestů ukládaných dospělým pachatelům, v § 59 vylučoval tresty, které mladistvým uložit nelze. Mezi tresty, které se trestně odpovědným mladistvým ukládaly, patřily tyto:

- odnětí svobody
- nápravné opatření
- peněžitý trest
- propadnutí jmění
- ztráta vojenské hodnosti
- vyhoštění
- propadnutí věci⁷

Sankcemi, které dále tento trestní zákon upravoval, byla ochranná opatření, jejichž účelem je chránit společnost a poskytovat pomoc osobám, u nichž byla výchova zanedbána, nebo které by pro chorobu mohly v budoucnu spáchat trestný čin. Mezi ochranná opatření, která mohl soud na mladistvé aplikovat, se dle § 69 řadilo *ochranné léčení, ochranná výchova a zabránění*.⁸

Ačkoliv trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí nebylo možné na rozdíl od dospělých pachatelů mladistvým uložit, alternativou za tyto tresty byl **trest odnětí svobody** s trestní sazbou od 3 do 15 let. V jiných případech u trestu odnětí svobody platilo, že se trestní sazby oproti dospělým pachatelům snižovaly na polovinu, přičemž dolní hranice činila nejvýše jeden rok a horní hranice

---

⁷ § 59 Zákon č. 86/ 1950 Sb., trestní zákon

⁸ § 69 Zákon č. 86/ 1950 Sb., trestní zákon

nesměla převyšovat pět let. Za podmínky, že trest odnětí svobody, který se mladistvému ukládá, nepřevyšoval 3 roky, mohl soud vyslovit **podmíněné odsouzení** a stanovit zkušební dobu. Měl-li být mladistvému delikventovi, který doposud vedl řádný život, uložen trest odnětí svobody nepřevyšující 3 měsíce a k nápravě stačilo mírnějšího trestu, soud místo trestu odnětí svobody uložil nápravné opatření. Toto opatření spočívalo v tom, že se mladistvý ponechá na svobodě, ale je povinen vykonávat po stanovenou dobu, která může být vyměřena od 1 až do 6 měsíců, práci mu určenou za sníženou odměnu.⁹ Je vhodné dodat, že i tento zákon upravoval podmínky, za nichž šlo od potrestání upustit.¹⁰

Z ochranných opatření bych zmínila **ochrannou výchovu**, kterou soud ukládal, došel-li k závěru, že o mladistvého není řádně postaráno. Obligatočně soud ochrannou výchovu ukládal dětem mladším 15 let, které již dovršily dvanáctý rok, a spáchaly čin jinak trestný, za který by se trestně odpovědným dospělým pachatelům uložil trest smrti nebo trest odnětí svobody na doživotí. Fakultativně přicházelo v úvahu pachatele mladší 15 let, kteří spáchali čin jinak trestný, umístit do výchovného ústavu, pokud se jedině tak mohlo dosáhnout jejich správné výchovy. Výkon ochranné výchovy probíhal ve výchovných ústavech, případně vyžadoval – li to zdravotní stav pachatele, tak v ústavě léčebném.¹¹

Dalším přijatým trestním kodexem byl v roce 1961 **trestní zákon č. 140/1961 Sb.** Opět se jednalo o kodex, který byl obecnou právní úpravou trestního práva a trestnímu právu mládeže se věnoval v hlavě sedmé s názvem *Zvláštní ustanovení o stíhání mladistvých*. Jak plyne již z názvu, výslovně se zákon zmiňuje jen o mladistvých, tedy osobách, které dosáhly 15 let svého věku a nepřekročily 18 let. O dětech mladších 15 let je zmínka jen v rámci ukládání ochranné výchovy.

Mladistvým mohl soud uložit jednak tresty, mezi které patřily *trest odnětí svobody nepodmíněně a podmíněné odsouzení, propadnutí věci*, a pokud byl mladistvý výdělečně činný, také *nápravné opatření a peněžitý trest*. Dále také

---

⁹ § 37-38,60-61Zákon č. 86/ 1950 Sb., trestní zákon

¹⁰ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno:Masarykova univerzita, 1997, s. 78

¹¹ ZEMAN, P. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha:Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 53

mohl uložit ochranná opatření, a to *ochranné léčení, zabránění věci a ochrannou výchovu*.¹²

Účel, ke kterému vedly tresty dle tohoto trestní zákona, je výchova mladistvého v řádného, pracujícího člověka. Obdobně, jako u předchozího trestního zákona z roku 1950, i zde se trestní sazby u mladistvých snižovaly na polovinu, přičemž dolní hranice nesměla převyšovat jeden rok a horní pět let. Rozdílné oproti předchozímu trestnímu zákonu jsou ovšem trestní sazby u případů, za které by se dle zvláštní části trestního zákona ukládal trest smrti, a vzhledem k zavrženíhodným okolnostem případu nepostačovalo uložení trestu odnětí svobody v rozmezí od jednoho roku do pěti let. V těchto případech mohl soud uložit trest odnětí svobody na pět až deset let. Mladistvého bylo možné i podmíněně odsoudit k trestu odnětí svobody a stanovit mu zkušební dobu na 1 až 3 roky, po kterou byl sledován, zda se osvědčí či nikoliv. Neosvědčil-li se, byl povinen trest odnětí svobody vykonat.¹³

Budeme-li hovořit o ochranných opatřeních, ta mohla být uložena jako jediný právní následek za spáchaný čin z důvodu ochrany společnosti, např. před nepřičetným pachatelem, vedle trestu u osoby zmenšeně přičetné nebo místo trestu, a to i za současného upuštění od potrestání mladistvého pachatele. Opět bych blíže přiblížila ochrannou výchovu ve smyslu tohoto zákona, jelikož se jedná o jediné opatření z výše jmenovaných, které se uplatní pouze na mládež, nikoliv na pachatele dospělé. **Ochranná výchova** se může užít nejen na mladistvé pachatele, ale i na děti ve věku 12-15 let. U mladistvých pachatelů se ochranná výchova mohla aplikovat pouze za situace, kdy bylo upuštěno od potrestání a jednalo-li se o mladistvého, žijícího v prostředí, které na něj má neblahý vliv a o jehož výchovu nebylo postaráno, příp. dosavadní výchova byla zanedbána. U dětí nacházejících se ve věku 12-15 let se ochranná výchova ukládala obligatorně nebo fakultativně za stejných podmínek jako dle trestního zákona z roku 1950, o nichž jsem se zmiňovala výše. Doba, po kterou umístění mládeže ve výchovném

---

¹² VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. Praha-Freiburg: Leges, 1991-1992, s. 38

¹³ § 79,82 Zákon č. 140/ 1961 Sb., trestní zákon

zařízení trvala, byla odvozena od dosažení účelu opatření, nejdéle však do dovršení osmnácti let.¹⁴

Zákon 45/1973 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, přinesl změnu ohledně podmínek, za nichž lze mladistvému uložit ochrannou výchovu. Dřívější ustanovení umožňovalo uložit ochrannou výchovu pouze, jestliže bylo upuštěno od potrestání mladistvého. Nové znění tohoto ustanovení je formulováno tak, že ochrannou výchovu lze uložit, i pokud byl uložen trest (příp. pokud byl trest vykonán).¹⁵ Novelty trestního zákona č. **175/1990 Sb.** a **152/1995 Sb.** rozšířily druhy trestů, které bylo mladistvému možné uložit. Po těchto novelách trestní zákon umožňoval soudu uložit tyto tresty: *trest odnětí svobody, propadnutí věci, vyhoštění, obecně prospěšné práce, peněžitý trest*, pokud je mladistvý výdělečně činný, a *zákaz činnosti* s trestní sazbou do pěti let, pokud to neohrozí přípravu na jeho budoucí povolání.¹⁶

Poté, co několik desítek let neexistovala speciální úprava trestního práva mládeže, započaly práce na vytvoření speciálního zákona, které vyvrcholily 25. června 2003, kdy parlament schválil vládní návrh pod názvem **Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.**

---

¹⁴ SOLNAŘ, V. a kol. *Československé trestní právo*. Svazek I. Obecná část. 2. vydání, Praha: Orbis, 1969, s. 257

¹⁵ ZBORNÍK, F., KOTULAN, P., ROZUM, J. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a v zahraničí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 30

¹⁶ § 78 Zákon č. 175/1990 Sb., Zákon č. 152/1995Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

3 Druhy opatření

V hlavní části mé diplomové práce se budu zabývat o jednotlivé druhy opatření ukládaná mládeži v České republice dle ZSM, uvedu jejich charakteristiku, účel, podmínky, za kterých je lze uložit. Dále bude uvedeno i zhodnocení některých druhů se zaměřením na jejich efektivnost a účinnost z hlediska nápravy mládeže. Jednotlivé druhy budou probrány postupně dle systematiky zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Z toho důvodu, že předmětem této diplomové práce jsou opatření z hlediska práva hmotného, nebudu zde zmiňovat zvláštní způsoby trestního řízení ve věcech mládeže – odklony¹⁷, i když součástí rozhodnutí v rámci odklonu může být uložení některého z níže uvedených opatření, zejména opatření výchovných.

3.1 Sankcionování mládeže v České republice - pojem a účel

Vzhledem k tomu, že mladistvé delikventy je nutné pro jejich nižší rozumovou a mravní vyspělost odlišovat od pachatelů dospělých, a to jednak z hlediska podmínek pro vznik trestní odpovědnosti, tak i z hlediska úpravy vztahující se na právní následky za spáchání protiprávních činů¹⁸, nabyt v roce 2004 účinnosti zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, čímž došlo k vynětí trestání mladistvých z obecné úpravy v trestním zákoníku. Lze říci, že tyto dvě úpravy, tedy trestní zákoník a zákon o soudnictví ve věcech mládeže se zásadně liší v přístupu k trestání pachatelů, a i sankce ukládané dospělým a mladistvým, resp. dětem mladším 15. let tak plní jiný účel. Na rozdíl od zákona č. 40/ 2009 Sb. trestní zákoník (dále TrZ), který reaguje na spáchané trestné činy, tresty a ochrannými opatřeními, zákon o soudnictví ve věcech mládeže zavádí pojem opatření, jakožto právní důsledek provinění, kterého se dopustil mladistvý pachatel, či právní důsledek za spáchání činu jinak trestného dítětem mladším 15 let.

V trestu můžeme spatřovat několik funkcí, jednak výchovnou, ochrannou, preventivní, ale především funkci represivní, která je dominantní a spočívá ve

---

¹⁷ **Odklony** jsou zvláštní způsoby trestního řízení, při nichž dochází k řešení trestních věcí mládeže specifickou procesní formou, aniž by došlo k potrestání ve standardním trestním řízení. Pro příklad lze uvést např. tyto odklony: odstoupení od trestního stíhání, narovnání či podmíněné zastavení trestního stíhání.

¹⁸ „**Protiprávním činem** se podle ZSM rozumí provinění, trestný čin a čin jinak trestný“ (ZSM, § 2 odst. 2a)) a v tomto smyslu, používám tento pojem i v mé diplomové práci

způsobení určité újmy pachateli trestného činu, naopak u opatření ve smyslu ZSM jde především o aktivní působení na rozumově a mravně nedospělého pachatele a odrazení ho od budoucího páchání trestné činnosti. Tato zásada vyplývá již z § 1 odst. 2 ZSM, kdy se na pachatele provinění má užít takového opatření „*keré účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem*“¹⁹ Je samozřejmé, že i opatření způsobují jedinci určitou újmu (v případě opatření nepodmíněného odnětí svobody je dokonce újma jeho významnou složkou), ale újma zde není hlavní náplní, v případě trestání delikventní mládeže²⁰ do popředí vystupuje funkce výchovná.

Jak bylo řečeno výše, opatření upřednostňují rozdílný účel než trestní sankce upravené trestním zákoníkem. Zatímco trestní právo dospělých pachatelů se vrací do minulosti ke spáchání trestného činu, sankce obsažené v ZSM se snaží ovlivnit budoucnost mládeže a zamezit tak opakování dalšího páchání provinění a činů jinak trestných.²¹ Opatření může naplnit svůj účel, pouze pokud jeho vhodným výběrem dochází k vytváření předpokladů pro rozvoj pozitivních vlastností delikventního jedince s přihlédnutím k jeho osobnosti, rozumové a mravní vyspělosti, rodinné výchově a prostředí, z něhož pochází, jakož i k účinné ochraně společnosti před pácháním protiprávních činů delikventní mládeží.²² Poznání jedince z hlediska jeho vlastností, osobnosti, rodinného zázemí a jeho vazeb se členy vrstevnické skupiny, způsobu jeho chování před spácháním provinění a dále pak posuzování chování po spáchání protiprávního činu a snahy o nápravu následků svého činu či vyrovnání se s poškozeným, je důležité pro výběr vhodného opatření a velmi důležitou roli zde hraje orgán sociálně-právní ochrany dětí, případně Probační a mediační služba, která může být pověřena zjišťováním právně relevantních informací o mladistvém.²³

---

¹⁹ § 1 odst. 2 Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

²⁰ pod pojmem **Mládež** rozumí ZSM dvě kategorie, mladistvé a děti mladší 15 let (ZSM, § 2 odst. 1a))

²¹ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých, 1. vydání*, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2004, s. 60

²³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 82

Opatření tvoří určitou hierarchii a při jejich užití je potřeba dodržet určité zásady. Přestože zde zmíním pouze některé z nejdůležitějších zásad, nemohu opomenout zásadu obecnou, která se uplatní v celém trestním právu, a to zásadu „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“. Další zásadou, kterou považují za významnou, je zásada subsidiarity trestních opatření, tato zásada stanoví, že se trestní opatření mají použít až jako krajní prostředek, pokud by zvláštní způsoby řízení (tzv. odklony) a opatření, která zejména obnovují narušené sociální vztahy, nevedla k dosažení účelu zákona.²⁴ Nakonec jako třetí v pořadí uvádím zásadu proporcionality uvedenou v § 3 odst. 3 ZSM dle které se musí uložit takové opatření, které musí být v první řadě přiměřené provinění, kterého se mladistvý dopustil a také musí brát ohled na jeho osobu a poměry.²⁵

ZSM systematicky člení opatření do tří skupin na *výchovná opatření*, *opatření ochranná* a *trestní opatření*. Tato opatření se uplatní při sankcionování trestně odpovědného mladistvého, který v době spáchání provinění dosáhl věku 15 let a nepřekročil 18 let svého věku. Pokud jde o děti mladší 15 let, které se dopustí činu jinak trestného, lze uložit pouze ta opatření, která jsou taxativně vyjmenována v § 93 odst. 1 ZSM. U trestně neodpovědných mladistvých, kteří nedosahují takového stupně rozumového a mravního vývoje jako jejich vrstevníci, nebo jejich trestní neodpovědnost spočívá v jiném zákonném důvodu, zákon připouští užití opatření ochranných či opatření uvedených v § 93 odst. 1 ZSM. Obecná směrnice, která se užije při rozhodování, které z druhů opatření proti trestně odpovědnému mladistvému delikventovi uplatnit, nám v zásadě sděluje, že uplatnit lze takový druh opatření, které připouští zákon účinný v době rozhodování o provinění. Je-li splněna tato první zákonná podmínka, pak je možné uložit kterýkoliv druh opatření, případně uložit několik druhů opatření najednou a vzájemně je kombinovat. Samozřejmostí je i uložení různých výchovných opatření vedle sebe, a dále i některých trestních opatření, pokud to ovšem nevyklučuje zákon.²⁶

---

²⁴ HULMÁKOVÁ, J., *Trestání delikventní mládeže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013, s. 29

²⁵ § 3 odst. 3 Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

²⁶ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 87

3.2 Opatření ukládaná mladistvým za spáchaná provinění

Mladistvému lze dle ustanovení § 10 ZSM uložit:

- a) výchovná opatření
- b) ochranná opatření
- c) trestní opatření

3.2.1 Výchovná opatření

Výchovná opatření jsou takovým druhem sankcí, který je natolik variabilní, že je lze uložit za všechna provinění spáchaná mladistvými. Jsou specifická tím, že se uplatní pouze v trestním právu mládeže, nikoliv proti dospělým pachatelům. Jak jsem již zmínila výše, lze je uložit samostatně, kombinovat několik druhů výchovných opatření vedle sebe nebo se mohou uplatnit vedle jiných druhů opatření.²⁷ Právě díky těmto opatřením dochází k nasměrování jedince k řádnému životu, jsou schopna působit na chování mladistvého po spáchání provinění a pomoci k nápravě narušených vztahů způsobených činem, jakož i odstranit příčiny, které mladistvého k páčání trestné činnosti vedly. Smyslem je usměrnit způsob života mladistvého provinilce, reagovat na jeho individuální osobní poměry, vlastnosti, rozumovou a mravní vyspělost a zajistit tak pro jedince další bezproblémové fungování ve společnosti.²⁸ Tato skupina opatření zahrnuje *dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti a omezení*, a nakonec *napomenutí s výstrahou*.²⁹

Je několik možností, kdy lze výchovná opatření uložit, samostatně, v rámci odklonů, ale i pokud se od trestního opatření upouští. Další možností může být jejich uložení vedle již uloženého ochranného nebo trestního opatření, nejdéle však na tři roky. Příslušné k uložení výchovného opatření jsou dva orgány činné v trestním řízení. Prvním z nich je soud pro mládež (jedná se o specializovaný senát či samosoudce, kteří působí u obecných soudů) v řízení před

---

²⁷ HULMÁKOVÁ, J., *Trestání delikventní mládeže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013, s. 29

²⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 151

²⁹ § 15 odst. 2 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

soudem a druhým subjektem je státní zástupce, který je oprávněn uložit opatření v přípravném řízení. ZSM připouští uložení výchovných opatření již v průběhu řízení, do pravomocného rozhodnutí ve věci samé, přičemž zde musí být splněna podmínka, že s uložení výchovného opatření mladistvý souhlasí. Souhlas je projevem vůle, musí být dán mladistvým osobně, určitě, vážně a srozumitelně a může být také kdykoliv v průběhu řízení, a to až do pravomocného skončení řízení, odvolán.³⁰

Ukončení výkonu výchovného opatření nastává např. uplynutím stanovené doby, dále i pokud dojde ke splnění nebo provedení výchovného opatření či zrušením, ukáže-li se, že je plnění pro mladistvého nemožné, nebo nelze-li po něm požadovat.³¹

3.2.1.1 Dohled probačního úředníka

Slovo probace má svůj původ v latinském slově *probare*, které znamená zkoušet či ověřovat. V České republice výkon probačního dohledu zajišťuje Probační a mediační služba, která vedle orgánu sociálně - právní ochrany dětí zaujímá významné postavení v trestních věcech mládeže. Probační úředník, musí dle § 6 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě splňovat podmínku bezúhonnosti a svéprávnosti, absolvovat vysokou školu v magisterském oboru společenskovedním a před nástupem na místo probačního úředníka složit odbornou zkoušku, ke které je připuštěn po úspěšné účasti na kvalifikačním vzdělání pro tyto úředníky.³² Takový úředník plní svou úlohu tím, že sleduje mladistvého, jeho chování, ale důležitou součástí je i pozorování výchovného působení rodiny na jedince, kontrola, zda mladistvý dodržuje probační program, či uložené výchovné povinnosti a omezení. Dohled úředníka zahrnuje vedení mladistvého delikventa k bezkonfliktnímu a řádnému životu a chování, které je v souladu se zákonem, případně odrazuje mladistvého od páchání a opakování další trestné činnosti. Do činnosti probačního úředníka lze tedy zahrnout jednak kontrolu, sledování života mladistvého, ale i poskytování

---

³⁰SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*, 1. vydání, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2004, s. 62-63

³¹KOVÁŘOVÁ, D. *Výchovná opatření pro mladistvé*. Právo a rodina. 2006, č. 9, s. 1

³² § 6 odst. 2 Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

odborné pomoci. Na druhou stranu zákon stanoví mladistvému povinnosti, které má vůči probačnímu úředníkovi, a které je třeba dodržovat.

Mladistvý je dle § 16 odst. 3 ZSM povinen spolupracovat s probačním úředníkem takovým způsobem, který pro něho vyplývá z probačního plánu dohledu, jenž odráží individuální případ a osobnost mladistvého delikventa. Musí se dostavovat ke konzultacím v době, kterou probační úředník určí, poskytovat mu informace o svém zaměstnání, pobytu, či o tom, jak dodržuje uložené výchovné povinnosti, zejména má povinnost sdělit, zda se podrobuje léčbě závislosti na návykových látkách nebo zda nahradil škodu, kterou způsobil svým proviněním. Pokud jsou mladistvému uložena výchovná omezení, kontroluje probační úředník, jestli se nestýká s určitými osobami nebo zda dodržuje zákaz hraní hazardních her. To, s jakou intenzitou kontrola a povinnost mladistvého informovat probačního úředníka probíhá, vždy záleží na konkrétním případě a zároveň na mladistvém, s přihlédnutím k výši rizika recidivy v budoucnosti.³³

Mladistvý je při kontrole povinen zpřístupnit vstup probačního úředníka do obydlí. Tato povinnost může ovšem v praxi narazit na určitý problém. Nedotknutelnost obydlí je zaručeným právem obsaženým v Listině základních práv a svobod, dle článku 12 odst. 1 LZPS lze do obydlí vstoupit pouze se souhlasem toho, kdo v něm bydlí. Vyvstává otázka, která není jen otázkou teoretickou, ale dle mého názoru i otázkou, se kterou se v praxi mohou probační úředníci mnohdy setkat. Otázka tedy zní, jak by se postupovalo v případě, kdy by probačnímu úředníkovi nebylo umožněno vstoupit do obydlí např. z důvodu narušení soukromí jiných osob žijících v domácnosti? Nedotknutelnost obydlí nepatří mezi absolutní lidská práva, která by nebylo možno omezit zákonem, naopak LZPS takováto omezení připouští. Příkladem zákonného omezení může být např. příkaz soudce k domovní prohlídce nebo omezení v zájmu ochrany života a zdraví osob. Aby probační úředník mohl při dohledu plně vykonávat své povinnosti, ale především aby byl naplněn účel, ke kterému toto opatření směřuje, tedy náprava mladistvého, bylo by vhodné zakotvit do právní úpravy možnost vstupu probačního úředníka do obydlí i přes odpor osob žijících s mladistvým ve společném obydlí.

---

³³ SOTOLÁŘ, A. *Specifika probačního dohledu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2005, č. 9, s. 232

Jednou z omezených možností, jak i přes chybějící právní úpravu lze dosáhnout kontroly mladistvého v obydlí probačním úředníkem, je postup dle zákona o sociálně právní ochraně dětí, podle kterého musí rodiče mladistvého, který s nimi žije v domácnosti, umožnit orgánu sociálně právní ochrany dětí vstup do obydlí, a s pracovníky tohoto orgánu, případně s kurátorem spolupracovat.³⁴

Nejčastěji se tento druh výchovného opatření užije společně s jiným výchovným opatřením, jakož i vedle trestních a ochranných opatření, případně při upuštění od uložení trestního opatření nebo v rámci odklonů (podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání). Dohled nad mladistvým lze nařídit již v průběhu trestního řízení a mohou tak učinit dva subjekty, soud pro mládež a statní zástupce v přípravném řízení, ale pouze se souhlasem mladistvého. Pokud je mladistvému uložen dohled probačního úředníka pravomocným rozhodnutím ve věci samé, souhlas mladistvého se nevyžaduje. Doba, na kterou se dohled ukládá, je maximálně tři roky.³⁵ Již v průběhu probačního dohledu nad mladistvým podává probační úředník soudu nebo státnímu zástupci zprávy o dodržování probačního plánu, zda mladistvý dodržuje uložené výchovné povinnosti a omezení a o tom, jak probíhá jeho dosavadní život a v jakých poměrech, ať už osobních nebo sociálních, se mladistvý nachází. Po skončení výkonu probačního dohledu probační úředník vypracuje a předkládá konečnou zprávu příslušným subjektům.

3.2.1.2 Probační program

Probační program je výchovným opatřením, které zasahuje do života mladistvých provinilců ve větší míře než ostatní výchovná opatření. Jeho smyslem není řešit dílčí problémy, ale poskytnutí souhrnné pomoci, zpravidla pro výrazně narušeného mladistvého jedince, který se opakovaně dopouští trestné činnosti a pohybuje se v prostředí, které nemůže zajistit řádný způsob života, ať už se jedná o špatné rodinné zázemí nebo působení mladistvého ve skupině vrstevníků, která nepříznivě ovlivňuje jeho chování. Probační program nabízí mnoho možností, jak

---

³⁴ ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*, 1. vydání. Ostrava - Přívoz: KEY Publishing s.r.o. 2007, s. 72

³⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 169

přivést mladistvého delikventa opět na správnou cestu, najít mu společenské uplatnění a vést ho k chování, které je v souladu se zákonem.

Ustanovení § 17 odst. 1 ZSM demonstrativně jmenuje, co se rozumí probačním programem. Zejména jím jsou terapeutické programy, psychologická poradenství, různé vzdělávací a doškolovací programy, programy rozvíjející sociální dovednosti a programy zahrnující obecně prospěšné práce, které v různém rozsahu mladistvého omezují v běžném způsobu života a směřují ho k nápravě následků jím spáchaným proviněním, jakož i k urovnání narušených vztahů mezi ním a poškozeným, zpravidla pokud svým proviněním mladistvý způsobil majetkovou či nemajetkovou újmu nebo se bezdůvodně obohatil a doposud škodu nenahradil.³⁶

Aby se jednalo o probační program, který může být uložen jako výchovné opatření mladistvému, musí být schválen ministrem spravedlnosti ve schvalovacím řízení. V tomto řízení se posuzuje, zda program splňuje určité předpoklady – zjišťuje se kvalita probačního programu a jeho poskytovatele, poskytovaných služeb, ekonomické, materiální a personální zabezpečení. Pokud ministr spravedlnosti probační program schválí, zapíše se do seznamu probačních programů vedených Ministerstvem spravedlnosti. A. Sotolář probační programy hodnotí negativně v tom smyslu, že pouze minimum z programů, které ve výběrovém řízení zorganizovaným Probační a mediační službou ČR uspěly, lze považovat za plnohodnotné a perspektivní z hlediska jejich budoucího fungování.³⁷

Uložit probační program může soud pro mládež po podání obžaloby nebo státní zástupce v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání (po sdělení obvinění, jedná-li se o zkrácené přípravné řízení), a to v ambulantní nebo ústavní formě, která ve větší míře omezuje volnost a svobodu pohybu mladistvého, proto

---

³⁶ § 17 odst. 1, 3 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

³⁷ SOTOLÁŘ, A. *K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestně právní revue, 2006, č. 12, s. 375.

je také vyžadováno seznámení se mladistvého s obsahem probačního programu a souhlas s jeho účastí v tomto uvedeném programu.³⁸

Existence několika možností, kdy lze probační program uložit, poukazuje na jeho přizpůsobivost aktuální potřebě mladistvého, jakož i zájmům společnosti. Účast mladistvého ve vhodném probačním programu lze vyslovit v průběhu řízení před rozhodnutím ve věci samé, v meritorním rozhodnutí, dále lze uložit i vedle ochranného či trestního opatření, při upuštění od uložení trestního opatření, v rámci narovnání či dalších odklonů, které trestní právo mládeže připouští. Jedná-li se o způsoby, které vedou k ukončení výkonu probačního programu, jde o skutečnosti, které nastávají přímo ze zákona (uplynutí doby, nejdéle lze uložit probační program na dobu 3 let) nebo rozhodnutím soudu resp. státního zástupce (pravomocné skončení trestního stíhání).³⁹

Probační úředník zastává stěžejní funkci v rámci dohledu nad výkonem probačního programu. Jeho činnost zahrnuje sledování mladistvého z hlediska plnění podmínek a pravidel výkonu probačního programu a dosahování cílů. Postupuje tak, že získává informace jednak od poskytovatele probačního programu, tak i tím, že relevantní skutečnosti zjišťuje přímo při jednání s mladistvým a osobami, které jsou s mladistvým v kontaktu při poskytování terapie, psychologického poradenství a dalších služeb, které probační program zahrnuje. Probačního úředníka mohou dohledem nad výkonem probačního programu pověřit opět pouze dva výše zmíněné subjekty, tedy soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce, přičemž těmto subjektům probační úředník podává zprávy o tom, jak mladistvý probační program plní či neplní. V průběhu informuje pouze, pokud mladistvý uložené podmínky neplní, ovšem po ukončení probačního programu podává zprávu vždy. Závěrečná zpráva obsahuje zhodnocení, jak mladistvý dodržoval pravidla, jakých cílů dosáhl, informace o jeho poměrech a o nápravě následků, které způsobil svým proviněním.⁴⁰

---

³⁸ Blíže k povinnosti soudu vyžádat si souhlas mladistvého před uložením výchovného opatření: Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře sp. zn. 14 To 130/2004 ze dne 15. 4. 2004

³⁹ ROZUM, J. a kol., *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 31-32

⁴⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 184

Na závěr zbývá jen dodat, že realizace výkonu probačních programů je provázena několika problémy, od nedostatku probačních programů v ČR zaměřujících na speciální potřeby mladistvých pachatelů, nedostatku probačních programů v některých regionech, chybějící možnosti jak hodnotit probační program z hlediska jejich účinnosti vlivu na pozitivní změnu chování mladistvých delikventů, nedostatek financí na poskytování široké škály služeb v rámci programu, jakož i absence jistoty poskytovatelů, zda vůbec bude možné daný program realizovat, tak i problém související s absencí prostředků k vynucení dodržení povinností uložených mladistvému, který je ve výkonu probačního programu.⁴¹

3.2.1.3 Výchovné povinnosti

Další možností výchovných opatření jsou výchovné povinnosti. Jedná se o takový druh, který reaguje na aktuální a velmi široký okruh vztahů, které díky nim lze ovlivnit, proto se také ZSM neomezuje na taxativní výčet, ale podává pouze demonstrativní okruh výchovných povinností, které lze ze strany soudu nebo státního zástupce uložit, a nechává tak prostor pro jejich uvážení. Samozřejmostí ovšem je, že soud ani státní zástupce nemohou uložit takovou povinnost, která nekoresponduje s povahou a závažností spáchaného provinění, v potaz musí být brána i osobnost a poměry mladistvého pachatele.

Jako výše probrané druhy výchovných opatření, i výchovné povinnosti lze uložit již v průběhu řízení, před vynesemím meritorního rozhodnutí, ale pouze se souhlasem mladistvého, který může kdykoliv v průběhu řízení odvolat, naopak při uložení výchovné povinnosti v rozhodnutí ve věci samé se souhlas mladistvého nevyžaduje. V úvahu opět přicházejí různé kombinace, kdy a jak výchovné povinnosti vůči mladistvému delikventovi uplatnit, např. vedle trestních a ochranných opatření, při podmíněném zastavení trestního stíhání, jakož i vedle jiných již uložených výchovných opatření. Při ukládání výchovných povinností se klade důraz na přesné vymezení příkazu určitého chování, kterému se mladistvý má podrobit, je to nutné jednak z hlediska právní jistoty mladistvého, že do jeho práv bude zasahováno jen do té míry, která je vymezena v uložené výchovné povinnosti soudem nebo státním zástupcem a na druhou stranu také proto, že

---

⁴¹ MATOUŠKOVÁ, A., KARBAN M. *Praxe zákona o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu Probační a mediační služby ČR na období let 2005 – 2012*. Státní zastupitelství, 2013, č. 3, s. 40

pokud by povinnost byla vymezena široce a neurčitě, bylo by obtížné výkon takto uloženého opatření kontrolovat.⁴²

V souhrnu se výchovné povinnosti vyznačují tím, že stanovují povinnost něco konat a odstranit tak příčiny, které negativně mladistvého ovlivnily a vedly ke spáchání provinění. **Povinnost bydlet s rodičem nebo jiným dospělým odpovědným za výchovu** ZSM uvádí hned v první řadě demonstrativního výčtu. Před uložením povinnosti je nezbytné prověřit rodinné poměry, protože pokud by bylo zjištěno, že vliv rodiny, kde má mladistvý povinnost bydlet, má neblahý dopad na jeho výchovu, soud ani státní zástupce tuto povinnost neuloží. Uložením **povinnosti, aby se mladistvý s poškozeným snažil vyrovnat a pokud to je možné, aby i nahradil škodu, ke které jeho proviněním došlo**, se směřuje k tomu, aby došlo k urovnání vztahů mezi ním a osobou, které svým proviněním způsobil škodu. Mladistvý je povinen k tomu, aby škodu nahradil podle svých možností a majetkových poměrů, tudíž smyslem této konkrétní povinnosti není, aby mladistvý uhradil škodu v plné výši, ale pokud je výdělečně činný a disponuje s peněžními prostředky, nic nebrání tomu, aby nárok poškozeného uspokojil do výše uplatněného nároku. **Bezplatné vykonání společensky prospěšné činnosti** je další z výchovných povinností, které má soud resp. státní zástupce na výběr při úvaze, které výchovné opatření mladistvému uložit. Pojem společensky prospěšná činnost zahrnuje takové činnosti, které se vykonávají především ve veřejném zájmu, a jsou jimi např. údržbářské práce, úklidy veřejných prostranství a komunikací, péče o pozemky a další činnosti, které jsou vykonávány v zájmu obce nebo institucí poskytující veřejné služby. Podmínky pro výkon společensky prospěšné činnosti stanoví § 18 odst. 3 ZSM a patří mezi ně:

- a) bezplatnost
- b) výkon činnosti ve volném čase
- c) zdravotní způsobilost mladistvého
- d) maximální rozsah 60 hodin

K dalším výchovným povinnostem řadíme povinnost mladistvého zaplatit přiměřenou peněžitou částku, která se užije jako finanční podpora pro oběti

---

⁴² SOTOLÁŘ, A. *Výchovné povinnosti a výchovná omezení v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 12, s. 342

trestné činnosti, povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách či povinnost podrobit se ve volném čase vhodnému programu, v němž poskytují své služby odborníci z řad psychologů či terapeutů.⁴³

Při studiu odborné literatury, ale i díky rozhovoru, který jsem vedla se státní zástupkyní Okresního státního zastupitelství v Lounech JUDr. Alenou Černou, jsem si uvědomila, jak důležitá je úvaha státního zástupce nebo soudu při ukládání opatření. Nejen, že musí zhodnotit okolnosti případu, osobu mladistvého a možnosti jeho nápravy, ale i konkrétní situaci, při které opatření ukládá. Z toho důvodu, že právní úprava ZSM nestanoví obecné důsledky, které pro mladistvého plynou v případě, kdy uložené výchovné povinnosti nedodrží, bylo by zcela jistě nevhodné ukládat toto výchovné opatření v rámci odklonu odstoupení od trestního stíhání, kterým se věc končí. Ovšem i za těchto okolností, může při posouzení osoby mladistvého soud nebo státní zástupce dospět k závěru, že od něj lze důvodně očekávat splnění výchovné povinnosti, a tudíž ji i uloží. Nelze tedy generalizovat na všechny případy. Na druhou stranu existují situace, kdy právní následky za nesplnění výchovné povinnosti vyvodit lze. V praxi se nesplnění výchovných povinností projeví v těch případech, v kterých bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření. Ta skutečnost, že se mladistvý nepodrobil výkonu výchovných povinností, může vést k tomu, že trestní opatření uloženo bude. Určitou nedokonalost v právní úpravě je tedy možné spatřovat, ale při správném posouzení, za jakých okolností výchovnou povinnost uložit, lze tyto nedokonalosti v praxi minimalizovat.

3.2.1.4 Výchovná omezení

Na spáchání provinění mladistvého může mít vliv několik faktorů. Prostředí, ve kterém se nachází, osoby, se kterými přichází do kontaktu, činnost, které se věnuje ve volném čase. Proto se v této souvislosti jeví jako vhodné užít takové opatření, které mladistvému znemožní páchaní dalších protiprávních činů v souvislosti s působením těchto vnějších okolností, a zároveň jej nasměruje k vedení řádného života a chování v souladu s právními normami. Výchovná omezení jsou právě tím prostředkem, který působí na mladistvého delikventa s

---

⁴³ SOTOLÁŘ, A. *Výchovné povinnosti a výchovná omezení v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 12, s. 344-346

cílem zajistit, aby se vyvaroval páčání další trestné činnosti. Soud pro mládež a v přípravném řízení též státní zástupce ukládá výchovná omezení, která jsou zákazem určitého jednání, na rozdíl od výchovných povinností, jež jsou příkazem k určitému žádoucímu chování a mohou být uloženy již v průběhu řízení, tak v meritorním rozhodnutí. Podmínky ukládání výchovných omezení, důsledky při neplnění výchovných omezení (neexistence univerzálních právních následků při porušení výkonu uložených výchovných povinností i omezení), jakož i nejvýše přípustná doba jejich trvání jsou shodné jako u výše zmíněných výchovných povinností.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže dává prostor příslušným orgánům činným v trestním řízení (soudu, státnímu zástupci) uložit takové výchovné omezení, které nejlépe odráží daný případ a poměry mladistvého pachatele, a proto nepodává plný výčet, ale uvádí pouze příklady. Soud i státní zástupce mají možnost uložit i jiné výchovné omezení, jež je přiměřené projednávanému případu a směřuje k naplnění účelu, nacházejícímu se v ustanovení § 9 odst. 1 ZSM, a nebrání mladistvému k přípravě na jeho budoucí povolání nebo takové omezení, které by znemožňovalo řádný výkon povolání nebo zaměstnání. K běžně užívaným výchovným omezením patří zákaz navštěvovat určité akce nebo jiné nevhodné prostředí, zdržet se stýkání se s určitými osobami, přičemž v praxi se může jednat o takové osoby, které tvoří kriminální skupiny zaměřené na páčání násilí, drobné krádeže, diskriminaci, šíření rasismu či prodej drog. Dále lze mladistvému provinilci uložit, aby neužíval návykové látky (alkohol, omamné látky apod.), zákaz účasti na hazardních hrách, případně aby neměnil místo svého pobytu, aniž by to ohlásil probačnímu úředníkovi.⁴⁴

3.2.1.5 Napomenutí s výstrahou

I když ZSM nestanoví případy, na něž by se zde zmíněné výchovné opatření mělo užívat, z jeho povahy lze usoudit, že se neužije na závažná provinění, ale spíše na méně závažná provinění mladistvých, která by se dala považovat spíše za provinění spáchaná z mladické nerozvážnosti, nikoliv posuzovat je jako plnohodnotnou trestnou činnost. Podstatou napomenutí s výstrahou je důrazná výtka, kterou je oprávněn vyslovit soud pro mládež nebo

---

⁴⁴ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha:Linde Praha, a.s., 2004, s. 39-40

státní zástupce v přípravném řízení. Spočívá v tom, že mladistvý se osobně dostaví spolu s jeho zákonným zástupcem k příslušnému orgánu činnému v trestním řízení, kde je mu vytknuto, čeho se dopustil, jaký negativní dopad jeho škodlivé jednání mělo a také je obeznámen s tím, jaké následky nastanou, pokud by trestnou činnost opakoval v budoucnu. Musí být volena taková forma a obsah výtky, aby ji byl mladistvý schopen vzhledem k jeho rozumové a mravní vyspělosti chápat a aby plnila svůj účel odradit mladistvého delikventa v páchání dalších protiprávních činů.⁴⁵

Jako jediné z výchovných opatření přináší možnost soudu resp. státnímu zástupci v souvislosti s vyslovením napomenutí s výstrahou postoupit postih mladistvého provinilce jeho zákonným zástupcům, škole, kterou navštěvuje nebo výchovnému zařízení, v němž žije. K tomu, aby se předešlo situacím, kdy škola či výchovné zařízení nebudou ochotny mladistvého podrobit postihu, slouží institut stanoviska, ve kterém subjekt vyjádří svůj postoj k tomu, zda hodlá mladistvého provinilce postihnout či nikoliv. V případě, že by stanovisko instituce bylo negativní, neměl by jim soud a v přípravném řízení státní zástupce mladistvého k postihu přenechávat. Subjekty, jimž byl mladistvý předán k postihu, zvolí takový druh újmy, která je vhodná vzhledem ke spáchanému provinění, např. ředitelská důtka, zákaz účasti na školní exkurzi, zákaz stýkat se s kamarády, kteří ho dostali do problémů apod. Subjekty jsou pak povinny ve stanovené lhůtě soudu nebo státnímu zástupci sdělit výsledek o provedených omezeních a povinnostech, jimiž mladistvého zatížily. Je důležité zmínit, že přenechání mladistvého k postihu uvedeným institucím nebo zákonnému zástupci není obligatorní, ale použije se pouze, je-li to vhodné a účelné.⁴⁶

Domnívám se, že každá právní úprava vztahující se k trestnímu právu mládeže, by měla zahrnovat výchovná opatření, která jsou schopna přiměřeně reagovat na méně závažná provinění. Dle mého názoru jsou taková téměř všechna výchovná opatření, která ZSM upravuje, vyjma napomenutí s výstrahou. Pokud orgány činné v trestním řízení nekládají do opatření, jako je napomenutí

---

⁴⁵ SOTOLÁŘ, A. *Napomenutí mladistvého jako specifické opatření v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 9, s. 249-250

⁴⁶ SOTOLÁŘ, A. *K možnosti přenechání postižení mladistvého provinilce zákonným zástupcům, škole a výchovnému zařízení*. Trestněprávní revue, 2004, č. 11, s. 333-334

s výstrahou důvěru, a ukládají je velmi sporadicky, což lze usuzovat ze statistik ministerstva spravedlnosti, bylo by vhodné uvážit, zda tato forma opatření nepatří do kategorie sankcí mimo trestní právo. Mělo by se jednat o sankce, jež by byli mladistvým oprávněni ukládat pouze zákonní zástupci, školy nebo výchovná zařízení, nikoliv jako je tomu nyní, že se jedná jen o možnost přenechání postihu mladistvého těmto subjektům, což je pouze jednou z alternativ tohoto opatření.

Myslím si, že důvodem, proč soudy toto opatření hojně nevyužívají, je okolnost, že se ve většině případů toto opatření mívá svým účinkem a mladiství pachatelé ve své trestné činnosti dále pokračují, dalším důvodem pak může být i častá neochota zákonných zástupců dostavit se spolu s mladistvým k soudu a v přípravném řízení též k státnímu zástupci.

3.2.2 Ochranná opatření

V této části se budu zabývat dalším druhem sankcí, které lze uložit za protiprávní činy. Jsou specifické v tom smyslu, že je lze uložit dospělým pachatelům, kde se uplatní v systému sankcí vedle trestů, ale i mladistvé pachatele je možné podrobit jejich působení, a to nejen trestně odpovědné, ale i trestně neodpovědné z důvodu nepříčetnosti nebo nedostatku věku.⁴⁷ U mladistvých provinilců se jedná o jednu z kategorií opatření, kterou upravuje ZSM vedle opatření trestních a výchovných. Významnou roli při ukládání ochranných opatření hraje účel, pro nějž je tento druh opatření ukládán. Protože ochranným opatřením lze postihnout dvě kategorie pachatelů, tedy dospělé i mladistvé, je nutno sledovat účel a zásady pro ukládání stanovené jak v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník), tak obecný účel charakteristický pro všechna opatření a zároveň i účel stanovený konkrétně pro uplatnění ochranných opatření dle ZSM.

Co se sleduje uložením ochranného opatření mladistvému? V zásadě se jím chrání mladistvý pachatel, ale i společnost a právem chráněné zájmy osob. Uplatnění různých psychologických, terapeutických a výchovných metod by mělo ovlivnit pachatelův mravní a duševní vývoj a zabránit tak dalšímu páchaní trestné činnosti. Ochranná opatření jsou mnohdy ukládána pachatelům nepříčetným, nebo

---

⁴⁷ ŠÁMAL, P., KŮRKOVÁ, V., ŠÁMALOVÁ, M., BLÁHA, J.: *K možnosti ukládat ochranná opatření nepříčetnému mladistvému podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*, Trestněprávní revue, 2007, č. 6, s. 162

těm, co se oddávají užívání návykových látek, proto je jejich izolace v k tomu určených zařízeních opodstatněná a významná vzhledem k jejich léčení.⁴⁸ Dle § 3 odst. 2 trestního zákoníku se o ochranném opatření rozhoduje vždy podle takového zákona, který je účinný v době rozhodování. Nebere se přitom ohled na to, že zákonná úprava účinná v době spáchání protiprávního činu druh takové sankce neznala, tímto ustanovením se sleduje zájem na tom, aby se v daném případě užilo nejnovějších forem ochranných opatření schopných plnit svůj účel.⁴⁹

Mezi ochranná opatření patří *ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci*, jejichž právní úpravu nalezneme v trestním zákoníku a *ochranná výchova*, jejíž úprava se nachází v zákoně o soudnictví ve věcech mládež, a platí pro ně, že k rozhodování o jejich uložení je oprávněn pouze soud, který je ukládá samostatně nebo vedle výchovných či opatření trestních.

3.2.2.1 Ochranná výchova

Prvním ochranným opatřením, které se budu blíže zabývat, je ochranná výchova. Uvádím ji hned v úvodu, protože se jedná o jediné ochranné opatření, které je možné uložit výhradně jen mladistvým a dětem mladším 15-ti let (zde bude pojednáno pouze o mladistvých). Z důvodu, že ochranná výchova se uplatní pouze jako subsidiární prostředek, pokud jako právní následek za spáchané provinění nepostačuje uložení výchovných opatření a také z důvodu, že se jedná o citelný zásah do právem zaručených svobod mladistvého, je nutné zkoumat okolnosti a povahu spáchaného provinění, poměry mladistvého pachatele, jeho postoje a vlastnosti osob, které mají na mladistvého vliv, ať už se jedná o jeho rodinu, přátele nebo kolegy v zaměstnání. Důležité je mít k dispozici informace o tom, nakolik je výchova mladistvého zanedbána a jaký na tom mají podíl jeho rodiče či širší příbuzenstvo, a jestli problémy, které mladistvého provázejí, mají původ právě v prostředí, ve kterém žije a zda je tu nějaká možnost nápravy. Získali-li soud za pomoci příslušných institucí (orgán sociálně právní ochrany dětí, Probační a mediační služba, škola apod.) relevantní informace o naplnění

---

⁴⁸ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, s. 41

⁴⁹ DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník I., II. Díl, komentář*. Trestní zákon: Užití zákona účinného v době rozhodování. Změněno 22. 2. 2016[citováno 22. února 2016]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-zakon-uziti-zakona-ucinneho-v-dobe-rozhodovani?browser=mobi>

podmínek pro uložení ochranné výchovy a současně je zjištěno, že účelu nelze dosáhnout jinak, ochrannou výchovu uloží.⁵⁰

Obecný rámec, kdy se ochranná výchova ukládá, stanoví § 22 odst. 1 ZSM, jde zejména o opomíjení výchovy, o nevhodné prostředí, které nezajišťuje náležitou výchovu a tyto nedostatky nelze odstranit v rodině, v níž mladiství žije. Samotný výkon ochranné výchovy je upraven zákonem č. 109/ 2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, který stanoví v § 2, že zařízení jsou:

- a) diagnostický ústav
- b) dětský domov
- c) dětský domov se školou
- d) výchovný ústav

Účelem uvedených zařízení je „zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen „dítě“), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání“.⁵¹

Některá výše uvedená zařízení, která pracují s mladistvým delikventem, aplikují tzv. bodovací systém, který jej motivuje k tomu, že za žádoucí chování dostává kladné body, jež mu poskytují určité výhody a naopak za nežádoucí chování body i výhody z toho plynoucí ztrácí. Otázkou ovšem je, zda takový systém vede ke kýženému výsledku ovlivnit chování mladistvého delikventa k lepšímu i mimo zařízení.⁵² Dle veřejného ochránce práv bodovací systém nevede k tomu, že by se mladiství chovali v souladu s normami proto, že přehodnotili své postoje k nežádoucímu chování a začali uznávat hodnoty chování správného.

---

⁵⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 610-611

⁵¹ § 1 odst. 2 Zákon č. 109/ 2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

⁵² MATOUŠEK, O., *Mládež a delikvence*, 1. Vydání. Praha: Portál, 1998, s. 230

Bodovací systém je pouze utvrzuje v tom, že dobré chování skýtá více výhod a za tímto účelem negativní projevy svého chování pouze utlumují.⁵³

Jak již bylo uvedeno, výchovná péče poskytovaná v uvedených zařízeních není časově neomezená, ale trvá pouze do dosažení účelu, k němuž byla uložena a nejdéle do 18. let (resp. 19. let, jedná-li se o zájem nezletilého např. k dokončení převýchovy a vzdělávání) a uložit ji je oprávněn soud, samostatně, a to i trestně neodpovědnému mladistvému, nebo vedle trestního opatření. Případy, kdy nastane takový stav převýchovy a změna k žádoucímu chování mladistvého, že už jej není potřeba zatěžovat omezeními souvisejícími s výkonem ochranné výchovy, ale stále tu je existence některých důvodů, za nichž došlo k nařízení ochranné výchovy, lze řešit přeměnou ochranné výchovy na výchovu ústavní. ZSM upravuje i způsob přeměny ústavní výchovy na výchovu ochrannou, kdy je naopak nezbytné podrobit mladistvého určitým omezením ve větší míře.⁵⁴

3.2.2.2 Ochranné léčení

Institut ochranného léčení je upraven v ustanovení § 99 zákona č. 40/2009Sb., trestní zákoník. Jedná se o ochranné opatření, jehož smyslem je působit na mladistvé i dospělé pachatele léčebnými metodami, které se liší dle zařazení pachatelů do konkrétního druhu ochranného léčení. Nelze říci, že by ochranné léčení bylo ukládáno jen za účelem ochrany společnosti a jejich právem chráněných zájmů před nebezpečnými pachateli trestných činů nebo činů jinak trestných, prioritou je také pomoc těmto pachatelům, které mnohdy čin spáchají v důsledku duševní poruchy, poruchy osobnosti nebo vlivem návykové látky a pouhé uložení trestu by nevedlo k jejich účinné nápravě. Dále se v textu budu věnovat ochrannému léčení, které je ukládáno pachatelům mladistvým.

Soud po posouzení závažnosti a nebezpečnosti činu, poruchy pachatele, jakož i zhodnocení, zda by mohlo v budoucnu dojít ze strany mladistvého pachatele k páčání další trestné činnosti, rozhodne o tom, zda bude ochranné léčení vykonáváno formou ambulantní nebo formou ústavní. Pokud soud po

---

⁵³ Veřejný ochránce práv. Zpráva z návštěv zařízení, v nichž se vykonává ústavní a ochranná výchova, ze 7. března 2007. Změněno 22. 2. 2016[citováno 22. února 2016]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2007/2007_vychovne-ustavy.pdf

⁵⁴ § 23 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

prostudování znaleckého posudku osoby mladistvého provinilce zaujme stanovisko, že jeho pobyt na svobodě není pro ostatní osoby nebezpečný, uloží léčbu ambulantní, u které léčení probíhá formou předem dohodnutých návštěv za účelem léčby, ve zdravotnickém zařízení. Ambulantní léčení může být uloženo i vedle trestního opatření odnětí svobody a jeho výkon je proveden po nástupu do věznice a nelze-li uskutečnit tímto způsobem, tak po výkonu trestního opatření. Druhou formou výkonu ochranného léčení je forma ústavní. Dle nálezu ústavního soudu prvotní myšlenka úvahy, zda uložit ochranné léčení ve formě ústavní je, že *„jde o institut svou povahou výjimečný a má být nařízeno pouze tehdy, neexistuje-li jiná eventualita, jak omezit konkrétní obavu, pro kterou může být nařízeno. Tedy zde platí princip subsidiarity ochranného léčení ve formě ústavní“*⁵⁵ Jsou-li splněny podmínky pro uložení ústavní formy ochranného léčení, nařídí soud výkon ve zdravotnickém zařízení, kde se má pachatel léčení podrobit. Zpravidla bude vybráno takové zařízení, které nabízí možnosti léčby pro konkrétní povahu nemoci. Léčení může být zaměřeno na léčbu závislostí, protitoxikomanické, protialkoholní, k léčbám sexuálních úchylek, sexuologické, léčbě duševních poruch, psychiatrické a případně může být kombinací několika druhů léčby. Je-li uloženo vedle ústavního ochranného léčení trestní opatření odnětí svobody, dojde k jeho výkonu po nástupu do vězení ve věznici a nelze-li tak učinit, vykoná se ve zdravotnickém zařízení před nástupem nebo po výkonu trestního opatření odnětí svobody. Rozhoduje se podle toho, kterým způsobem lze účel léčby zajistit lépe. Ochranné léčení může být uloženo i při upuštění od potrestání. Ke změně jedné formy ochranného léčení na formu druhou, dochází zpravidla, pokud se změní chování mladistvého během léčby nebo jeho choroba a další okolnosti, které existovaly v době uložení. Lze měnit způsob výkonu léčby z ústavního ochranného léčení na ambulantní a naopak. Trestní zákon pamatuje i na situaci, kdy by výkon ochranného léčení nepostačoval k dostatečné ochraně společnosti např. z důvodů útěku mladistvého ze zdravotnického zařízení, užití násilí proti personálu a dalším osobám, nebo pokud by mladistvý projevoval jiné nežádoucí chování a odmítal se podrobit léčbě. Z těchto důvodů lze ochranné léčení přeměnit na zabezpečovací detenci, o níž bude pojednáno níže v textu.⁵⁶

---

⁵⁵ podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3654/10 ze dne 03. 03. 2011

⁵⁶ BLATNÍKOVÁ, Š. *Problematika zabezpečovací detence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 21-22

Ochranné léčení lze uložit mladistvému, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný a zároveň by jeho ponechání na svobodě bylo pro společnost nebezpečné, dále mladistvému, který byl při spáchání provinění zmenšeně přičetný z důvodu duševní poruchy a soud má zato, že ochranné léčení zajistí nápravu mladistvého provinilce lépe než trestní opatření odnětí svobody, od jehož uložení se upouští nebo případně, které se zkracuje a ochranné léčení se ukládá vedle takto zkráceného trestního opatření. Fakultativně lze ochranné léčení uložit mladistvým, kteří se oddávají návykovým látkám a v důsledku jejichž působení spáchali provinění. Délka trvání ochranného léčení v uvedených případech je závislá na dosažení účelu, který je léčbou sledován. Nejdéle lze ovšem ochranné léčení nařídít na dva roky s možností opakovaného prodloužení, vždy o další dvě léta.⁵⁷

3.2.2.3 Zabezpečovací detence

Tento druh ochranného opatření se užije na okruh nebezpečných pachatelů, kteří představují hrozbu pro společnost, a to proto, že se jedná většinou o osoby, které trpí poruchou osobnosti či jinou duševní poruchou nebo odchylkou a pro tyto poruchy nejsou schopny své jednání ovládat, nebo pochopit, že to co činí, je protiprávní. Při posouzení, zda uložit zabezpečovací detenci zde zastává významnou úlohu znalecký posudek osoby mladistvého provinilce, v němž znalec podává zprávu o tom, nakolik duševní porucha ovlivnila jeho jednání. Znalecký posudek dále obsahuje uvážení možností způsoby léčby, a zda je mladistvý pachatel natolik nebezpečný, že by jeho pobyt na svobodě ohrozil další osoby, přitom platí, že soud mu toto ochranné opatření uloží, jen pokud nestačí uložení ochranného léčení.

Okolnosti, za kterých lze mladistvému pachateli uložit zabezpečovací detenci jsou následující, jedná se o zmenšeně přičetného pachatele nebo pachatele, který spáchal provinění ve stavu, který vyvolala duševní porucha, a soud současně upustil od uložení trestního opatření. Dále jde-li o trestně neodpovědného nepřičetného pachatele, který se dopustil provinění (čin dle trestního zákoníku naplňuje znaky zločinu) a takový pachatel je pro své okolí nebezpečný, přičemž nepostačuje uložení ochranného léčení. Fakultativně má soud možnost uložit

---

⁵⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 214-216

zabezpečovací detenci mladistvému recidivistovi, který se oddává užívání návykových látek⁵⁸, opakovaně spáchal protiprávní čin a byl pro takový čin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím užíváním, již odsouzen k trestnímu opatření odnětí svobody a zároveň k řádné ochraně společnosti nepostačuje uložení ochranného léčení. Zabezpečovací detenci je možné uložit mladistvému samostatně nebo vedle trestního opatření. Ukládá-li se zároveň trestní opatření odnětí svobody nepodmíněně, vykonává se zabezpečovací detence až po výkonu takového trestního opatření. Jsou-li proto splněny podmínky, lze zabezpečovací detenci změnit na ústavní ochranné léčení.⁵⁹

Výkon zabezpečovací detence je upraven zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, který stanoví, že tento výkon probíhá v ústavech se zvláštní ostrahou, které spravuje Vězeňská služba České republiky. Osoba, která je do ústavu umístěna se nazývá chovanec. Mladistvý chovanec je ve výkonu zařazen odděleně od dospělých pachatelů a na jeho chování má být působeno léčebnými, výchovnými, terapeutickými či rehabilitačními programy s cílem dosáhnout účelu, pro který byl do zabezpečovací detence zařazen. Doba, po kterou výkon zabezpečovací detence trvá, se odvozuje od pokroků, jichž chovanec v ústavu dosáhne a zda jeho pobyt v ústavu nadále vyžaduje ochrana společnosti. V důsledku toho probíhá nejméně jednou za šest měsíců přezkum, zda zabezpečovací detence dále potrvá či nikoliv.

Dle Válkové a Sotoláře, by se v praxi ovšem zabezpečovací detence měla mladistvým ukládat jen zcela výjimečně, a to z důvodu „*že se upřednostňuje izolace odsouzeného v zájmu ochrany společnosti při současné rezignaci na jiné, především výchovné možnosti působení, což je v příkrém rozporu se zásadami a přístupy zákona o soudnictví ve věcech mládeže*“.⁶⁰

---

⁵⁸ Pod pojem *návyková látka* zahrnujeme alkohol, omamné látky a další látky, které nepříznivě ovlivňují ovládací a rozpoznávací schopnosti osob (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 130)

⁵⁹ BLATNÍKOVÁ, Š., *Problematika zabezpečovací detence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 29-32

⁶⁰ VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ. A. *Trestní právo mládeže po deseti letech: úspěchy, překážky a výzvy*. Státní zastupitelství, 2013, č. 3, s. 11

3.2.2.4 Zabráni věci

Občanský zákoník definuje věc jako „vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“⁶¹ K uložení ochranného opatření zabráni věci může dojít jen za podmínky, že věc splňovala kritéria pro uložení trestního opatření propadnutí věci, ale soud takové opatření z nějakého důvodu neuložil. Zabrat nelze kteroukoliv věc, ale pouze takovou, která náleží mladistvému provinilci, jehož nelze stíhat nebo odsoudit např. proto, že nastaly okolnosti, které způsobují zánik trestnosti provinění (účinná lítost, promlčení). Dále může být zabrána věc, již vlastní pachatel, u kterého došlo k upuštění od trestního stíhání a věc, která nemá být volně mezi lidmi, je-li obava, že bude ohrožena bezpečnost lidí, majetku anebo, že bude použita k páčání protiprávních činů. V jiných případech než výše zmíněných „může soud uložit zabráni věci pouze v případě, že je, byť nikoli bezprostředním, výnosem trestného činu“⁶². Věcí, která musí být v rozhodnutí soudu o zabráni věci popsána tak, aby nemohla být zaměněna s jinou, se rozumí věc, kterou mladistvý použil nebo získal spáchaným proviněním, případně i věc, kterou se teprve chystal k protiprávnímu činu užít.⁶³

Aniž by soud přistoupil k zabráni věci, má možnost mladistvému uložit povinnost věc pozměnit, aby v souvislosti s jejím užíváním neohrožilo společnosti nebezpečí, nařídit její změnu či omezit nakládání s konkrétně určenou věcí. Pokud by mladistvý mařil výkon rozhodnutí zabráni věci, tím, že by věc poškodil, zničil, znehodnotil nebo pokoušel-li by se s věcí zacházet jiným nevhodným způsobem, lze povinnost vynutit uložením zabráni náhradní hodnoty do výše hodnoty věci.

3.2.3 Trestní opatření

Posledním právním následkem, který se řadí mezi opatření ukládaná dle ZSM jsou trestní opatření. Všechna jsou taxativně stanovena zákonem, a jiný druh trestních opatření, než stanoví zákon, uložit nelze. Tato opatření v sobě zahrnují několik funkcí - výchovnou, ochrannou a represivní. Oproti výchovným a ochranným opatřením, u nich ale převažuje funkce represivní. Provinění mladistvého je hodnoceno jako nežádoucí a je mu působena určitá újma na jeho právech chráněných zájmech, což není primárním smyslem těchto opatření, ale

⁶¹ § 489 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶² § 101 odst. 2 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,

⁶³ § 70 odst. 1, 2 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

spíše nevyhnutelný následek k dosažení jejich účelu. I když působí určitou újmu, stále je kladen důraz na to, aby správně zvolené trestní opatření sloužilo k správnému vývoji mladistvého provinilce, s přihlédnutím k jeho osobním poměrům a okolnostem konkrétního případu. Dalším posláním trestního opatření je nápomoc k omezení nežádoucích vlivů, které má na mladistvého okolní prostředí, přičemž cílem správně zvoleného trestního opatření je i samotná ochrana společnosti, před dalším pácháním trestné činnosti mladistvým pachatelem. Dle zásady subsidiarity trestní represe mají nastoupit až tehdy, pokud účelu ZSM nelze dosáhnout opatřením výchovným nebo ochranným. Soud pro mládež může uložit trestní opatření jednak samostatně, několik trestních opatření zároveň nebo vedle výchovného či ochranného opatření, přitom platí, že jej lze uložit jen, pokud byl mladistvý uznán vinným ze spáchání určitého provinění.⁶⁴

Při úvaze, které z trestních opatření uložit, a v jaké výměře, má soud přihlížet k polehčujícím okolnostem, pod něž můžeme podřadit úspěšné vykonání probačního programu nebo jiných vhodných programů, urovnání vztahů s poškozeným, zpravidla tím, že mladistvý pachatel nahradil způsobenou škodu, odčinil způsobenou újmu a z jeho chování po spáchaném provinění, lze důvodně usoudit, že se v budoucnu páchání dalších provinění vyvaruje. Za polehčující okolnost lze považovat i spáchání provinění mladistvým, za situace, kdy se uvedl do stavu zmenšené přičetnosti užitím alkoholu nebo jiné návykové látky, která ovlivnila jeho úsudek či schopnost své jednání ovládat. Individuální posuzování každého případu, vede ke spravedlivému uložení trestního opatření a tudíž se má vždy při výběru druhu a stanovení výměry zohlednit několik kritérií. Mezi tato kritéria řadíme povahu a závažnost provinění, účel, který trestní opatření sleduje, okolnosti, za kterých byl protiprávní čin spáchán (polehčující, přitěžující), osobnost a poměry mladistvého, jakož i možnosti, zda lze u mladistvého očekávat, že může dojít k nápravě či nikoliv.⁶⁵ V případě, že by uložené trestní opatření nebylo vykonáno do pěti let (u výjimečného trestního opatření s trestní sazbou nad pět let, do deseti let) promlčí se a vykonat již nelze.

---

⁶⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol., *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 706-707

⁶⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck. 2011, s. 260, 265

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví v § 24 odst. 1, že mladistvému lze za spáchané provinění uložit pouze tato trestní opatření:

- obecně prospěšné práce
- peněžitě opatření
- peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- vyhoštění
- domácí vězení
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněné ⁶⁶

Níže v textu se budu dále zabývat každým výše uvedeným trestním opatřením z hlediska jejich účelu, charakteristiky a výměry či trestní sazby.

3.2.3.1 Obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce, jako druh trestního opatření je univerzální v tom smyslu, že není třeba, aby byl uveden ve zvláštní části trestního zákoníku jako sankce za konkrétní provinění, tudíž lze uložit za kterékoliv provinění, které by bylo přečinem dle trestního zákoníku. Obecnou právní úpravu, ostatně jako všechny druhy trestních opatření nachází toto trestní opatření v trestním zákoníku. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pouze stanoví odlišnosti při použití na mladistvé pachatele. Pod pojmem obecně prospěšné práce si můžeme představit úklidy veřejných prostranství, budov poskytující služby pro veřejnost, údržby cest, přitom tyto práce jsou vykonávány ve prospěch obcí, či ve prospěch jiných veřejně prospěšných ústavů (školy, divadla, nemocnice, muzea aj.) Tato trestní opatření patří v soudní praxi mezi často ukládaná, ale na druhé straně je často

---

⁶⁶ § 24 odst. 1 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

zaznamenáván nezájem obcí zaměstnat odsouzené z důvodů obavy páchaní další trestné činnosti při jejich výkonu.

Před uložením obecně prospěšných prací je soud povinen zjistit stanovisko mladistvého, jakož i to, zda je k výkonu zdravotně způsobilý. Stanovisko není souhlas, tudíž i kdyby mladistvý projevil negativní stanovisko, soud toto opatření uložit může, otázkou pak bude, zda trestní opatření splní svůj účel, a zda mladistvý nebude před nástupem či v průběhu výkonu porušovat stanovené podmínky. Prioritou dále je, aby obecně prospěšné práce neměly neblahý vliv na zdraví, mravní vývoj a bezpečnost mladistvého.⁶⁷ Pakliže soud tento druh opatření uloží, tak § 65 odst. 1 TrZ mladistvému stanoví, aby ke splnění povinnosti došlo osobně, bezplatně, tedy bez nároku na odměnu a ve volném čase, tzn. mladistvý nemůže práce vykonávat v čase vyučování nebo v pracovní době, je-li zaměstnán. Trestní opatření obecně prospěšných prací se ukládá samostatně, není-li třeba vedle něho uložit opatření výchovná nebo jiná trestní opatření. Soud pro mládež stanoví v rozsudku na návrh probačního úředníka druh a místo výkonu obecně prospěšných prací, stanoví rozsah, jehož výměra může činit od 50 - 150 hodin, jakož i to, že práce mají být vykonány nejpozději do dvou let od nařízení jejich výkonu.⁶⁸ Tuto dobu považují za nepřiměřeně dlouhou s ohledem na maximální výměru tohoto opatření a to z hlediska výchovného účelu, který by měl na mladistvého odsouzeného působit v co možná nejkratší době po spáchání provinění. Z tohoto důvodu by bylo vhodné, aby při budoucí novelizaci ZSM došlo ke zkrácení doby, v níž je mladistvý povinen práce vykonat, a to na 6 měsíců až 1 rok.

Došlo-li by ze strany mladistvého k porušení stanovených podmínek, konkrétně k tomu, že by se vyhýbal nástupu výkonu trestního opatření obecně prospěšných prací, nedodržel podmínky, které mu byly uloženy, zaviněně nevykonával práce ve stanovené době nebo jinak mařil výkon toho trestního opatření, soud má dvě možnosti, jak proti problémovému mladistvému postupovat. Může rozhodnout o **přeměně** trestního opatření obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku na peněžitě trestí opatření, trestní opatření domácího

---

⁶⁷ SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. *Trestní opatření v trestních věcech mladistvých* (2. část), *Trestněprávní revue* 2005, 3, s. 63

⁶⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 719-720

vězení a trestní opatření odnětí svobody nepodmíněně, kdy jedna hodina nevykonaných obecně prospěšných prací je rovna jednomu dni odnětí svobody a jednomu dni domácího vězení. Přeměna trestního opatření obecně prospěšných prací na peněžité trestní opatření či trestní opatření domácího vězení se dle mého názoru nejvíce jako efektivní, neboť pokud by byla možná pouze přeměna na nejvíce represivní trestní opatření odnětí svobody, byl by mladistvý odsouzený více motivován k výkonu obecně prospěšných prací, dle určených podmínek.

Druhou možností soudu je prodloužení výkonu obecně prospěšných prací až o šest měsíců a ponechání trestního opatření obecně prospěšných prací v platnosti, a k tomu stanovení dohledu nad mladistvým či uložení dalších vhodných výchovných opatření. Dojde-li k řádnému výkonu obecně prospěšných prací ve stanovené době, platí fikce neodsouzení a na mladistvého se hledí, jako by odsouzen nebyl.⁶⁹

3.2.3.2 Peněžité opatření

Jedná se o druh trestního opatření ukládající se za provinění, které působí mladistvému provinilci majetkovou újmu, a proto musí být splněny určité podmínky, za kterých lze peněžité opatření uložit. Mladistvý musí být výdělečně činný nebo to musí umožňovat jeho majetnost zahrnující peněžní prostředky, s nimiž je oprávněn nakládat a uložení tohoto trestního opatření je dovoleno u konkrétního provinění. Smyslem tohoto trestního opatření bývá postihnutí peněžních prostředků mladistvého delikventa, které získal protiprávním činem nebo v souvislosti s ním, případně prostředků, jež se teprve na další trestnou činnost chystal použít. Peněžité opatření lze uložit samostatně, spolu s vhodným výchovným opatřením, k posílení výchovného účinku nebo vedle jiného trestního opatření. Předpoklady pro uložení peněžitého opatření mladistvému jsou stejné jako pro dospělé pachatele a jsou stanoveny v ustanovení v§ 67 odst. 1 a 2 TrZ, dle kterého lze postihnout tímto trestním opatřením takového mladistvého pachatele, který úmyslným protiprávním činem získal nebo se snažil o získání majetkového prospěchu. Uložení peněžitého opatření je v tomto případě namísto, jelikož šlo o obohacení majetkovou trestnou činností, tudíž je účelné postihnout majetek nebo finanční prostředky mladistvého pachatele. V dalších případech lze

---

⁶⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2011, s. 280-281

peněžité opatření uložit, dovoluje-li to trestní zákoník ve zvláštní části u konkrétního provinění, nebo za provinění, které je dle trestního zákoníku označováno jako přečin, spáchal-li by ho dospělý pachatel a zároveň se nejedná o tak závažné provinění, že by bylo nutné současně uložit trestní opatření odnětí svobody nepodmíněné.⁷⁰

Peněžité opatření je charakteristické tím, že se ukládá ve formě denních sazeb, které lze mladistvým pachatelům uložit v rozsahu od 10 do 365 dní. Výše jedné denní sazby může činit od 100 Kč do 5000 Kč. Soud v rozsudku, kterým ukládá peněžité opatření, kromě vyčíslení celkové sumy stanoví, zda platba proběhne jednorázově nebo ve splátkách. Aby se předešlo situacím, kdy se mladistvý bude úmyslně vyhýbat splnění povinnosti zaplatit peněžní částku, je soudem pro mládež v rozsudku stanoveno náhradní trestní opatření odnětí svobody. Trestní opatření odnětí svobody lze uložit nejvýše na jeden rok, a pokud je peněžité opatření ukládáno vedle trestního opatření odnětí svobody, součet jejich výměr nesmí přesahovat horní hranici trestní sazby odnětí svobody uvedené v ustanovení § 31 odst. 1 ZSM, které zní následovně „*trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok*“⁷¹ I když bylo rozhodnuto o povinnosti mladistvého uhradit peněžitou částku a takové rozhodnutí již nabylo právní moci, přesto ZSM dává soudu pro mládež možnost přeměnit povinnost zaplacení stanovené částky na povinnost vykonat obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu a s touto alternativou musí mladistvý souhlasit nebo na povinnost vykonat společensky prospěšnou činnost, o níž bylo hovořeno již výše v souvislosti s výchovnými povinnostmi, které se řadí mezi výchovná opatřená a k jejímuž uložení souhlasu mladistvého není třeba.⁷²

Opět chci poukázat na skutečnost, že ukládání tohoto trestního opatření je v praxi využíváno jen výjimečně, neboť vyžaduje splnění podmínky výdělečné činnosti mladistvého, přičemž výdělečně činných mladistvých je minimum. Na druhé straně pokud by právní úprava tuto podmínku nevyžadovala, docházelo by

---

⁷⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol., *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 722

⁷¹ § 31 odst. 1 Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷² ŠCERBA, F., *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání.* Praha: Leges, 2014, s. 281

k případům, kdy by za mladistvého tuto povinnosti plnili jeho zákonní zástupci, což by se směřovalo proti účelu trestního opatření.

3.2.3.3 Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu

Podmíněný odklad výkonu není v trestních věcech mladistvých typický pouze pro trestní opatření odnětí svobody, ale lze ho uplatnit i u peněžitě opatření. Spočívá v tom, že řešení konkrétního případu není konečné v tom smyslu, že sice došlo k uznání mladistvého pachatele vinným v odsuzujícím rozsudku, ale soud za současného stanovení podmínek a zkušební doby výkon peněžitě opatření odloží a poté už záleží pouze na chování mladistvého provinilce, zda se peněžitě opatření vykoná či nikoliv.

Za kterých okolností je možné podmíněně odložit výkon peněžitě opatření? Prvním předpokladem je závěr soudu, že mladistvý doposud vedl život v souladu s právním řádem a etickými pravidly, žije, studuje či pracuje v prostředí, které má na mladistvého žádoucí vliv a okolnosti případu odůvodňují, že dosáhnout účelu trestního opatření lze i bez jeho výkonu. Bez ohledu na první předpoklad lze výkon podmíněně odložit i při poskytnutí záruky osoby, která má na mladistvého výchovný vliv a zajistí nápravu mladistvého a soud tuto záruku přijme. Zároveň je stanovena zkušební doba, která činí nejvýše tři roky, a pro nasměrování mladistvého k žádoucímu chování mohou být uložena navíc i výchovná opatření. Chování mladistvého, je po stanovenou zkušební dobu sledováno a dále je také kontrolováno, zda vyhověl uloženým opatřením. Pokud soud dospěje k závěru, že mladistvý vedl řádný život, vysloví, že se osvědčil a platí tak fikce neodsouzení, v opačném případě rozhodne, že se peněžitě opatření vykoná, o čemž může rozhodnout již během zkušební doby, pokud k tomu mladistvý zavedl důvod. Pakliže by soud do jednoho roku od uplynutí zkušební doby bez zavinění mladistvého nerozhodl, zda se mladistvý osvědčil nebo že se má opatření vykonat, platí fikce osvědčení.⁷³

3.2.3.4 Propadnutí věci

O trestním opatření propadnutí věci se ZSM zmiňuje pouze v taxativním výčtu druhů trestních opatření. Speciální úpravu použitelnou pouze na mladistvé

---

⁷³ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. vydání, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2004, s. 69-70

neobsahuje, tudíž se i v případě aplikace na mladistvé pachatele užije obecná úprava v trestním zákoníku. Podmínkou uložení zde uvedeného trestního opatření je, aby věc patřila mladistvému pachateli. Dle § 70 odst. 1 TrZ se zmiňované opatření může týkat pouze věci, kterou mladistvý užil nebo která byla určena ke spáchání trestné činnosti, nebo ji mladistvý získal v souvislosti s proviněním nebo ji a to i jen z části, nabyt za věc získanou spáchaným proviněním. Před tím, než soud pravomocně uloží trestní opatření, platí pro mladistvého provinilce zákaz disponování s věcí, tedy zákaz zničení, znehodnocení, zcizení, zužitkování aj. Došlo-li by k manipulaci s věcí, je soud pojištěn institutem propadnutí náhradní hodnoty a to až do výše odpovídající hodnotě věci, zjištěné na základě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku.⁷⁴

3.2.3.5 Zákaz činnosti

Zakázat činnost, jako právní následek provinění, lze za účelem zabránění mladistvému, aby v souvislosti⁷⁵ s touto činností páchal další trestnou činnost. Po stanovenou dobu, která může činit od jednoho roku do pěti let, se mladistvému zakazuje, aby vykonával zaměstnání, povolání nebo činnosti, které lze vykonávat pouze po vydání povolení, např. řízení motorového vozidla. Uložit trestní opatření lze, jen neohrozí-li to přípravu mladistvého na budoucí povolání, např. kdyby zakázaná činnost byla součástí praxe, kterou mladistvý vykonává, soud toto trestní opatření neuloží. Důležité přitom je, aby zakázaná činnost byla dopodrobna konkretizována, aby nemohla být zaměněna s jinou činností, případně nebyla definována moc široce, což by znemožňovalo pachateli vykonávat i jiné činnosti, které s trestnou činností nesouvisely. Přesné definování zakázané činnosti navíc umožní a ulehčí kontrolu dodržování tohoto trestního opatření.⁷⁶

Od právní moci rozsudku, kterým se ukládá trestní opatření, je tedy mladistvý povinen zdržet se výkonu zakázané činnosti a je-li to vhodné, může mu být soudem uloženo i výchovné opatření.

---

⁷⁴ § 70, 71 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁷⁵ „Souvislost provinění s činností, která je obsahem trestního opatření zákazu činnosti, musí být přímá a bezprostřední, ale souvislost nemusí být v každém případě příčinná (kauzální)“ srov. R 9/1964, R 5/1980)

⁷⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 728

3.2.3.6 Vyhoštění

Cíl, ke kterému zde uvedené trestní opatření směřuje, je zabránění cizincům, aby na území České republiky páchali další provinění a ohrožovali tak bezpečnost lidí, majetku, případně jiný obecný zájem a za tím účelem, jsou cizinci přemísťováni na území jejich států. Vyhostit lze tedy pouze takové mladistvé pachatele, kteří nejsou občany České republiky a pokud jde o občany EU, u nich musí dojít k naplnění ještě jedné podmínky, a to k tomu, „že neuložením tohoto druhu trestního opatření by došlo k vážnému ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, nebo že vyhoštění je v nejlepším zájmu takového mladistvého“⁷⁷ K uložení tohoto trestního opatření nedojde v případech stanovených v § 80 odst. 3 TrZ, jestliže se nezdařilo zjistit státní příslušnost mladistvého provinilce, je mu udělen azyl, má na území České republiky povolen trvalý pobyt a má zde sociální a rodinné vazby. Dále soud toto opatření neuloží, pokud hrozí nebezpečí, že pachatel bude ve státě, do kterého by měl být vyhoštěn, pronásledován např. z důvodu své rasy, příslušnosti k etnické skupině, národnosti či podroben mučení nebo jinému nelidskému zacházení.⁷⁸ Dalším důvodem neuložení trestního opatření vyhoštění je v některých případech pachatelovo občanství EU, nicméně za splnění výše uvedené podmínky, vyhoštění přichází v úvahu i u pachatele s občanstvím Evropské unie.

Soud pro mládež musí při ukládání uvedeného opatření zvažovat rodinné a osobní poměry mladistvého, jakož i to, aby mu vydáním do ciziny nehrozilo nebezpečí zpustnutí. Dojde-li k závěru, že uloží tento druh opatření, uloží vyhoštění samostatně nebo vedle jiného trestního opatření, i když z povahy trestního opatření vyhoštění vyplývá, že by nebylo vhodné zároveň uložit trestní opatření zákazu činnosti, podmíněného odsouzení (resp. podmíněné odsouzení s dohledem) či peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu.⁷⁹

Sazba trestního opatření, na rozdíl od dospělých pachatelů činí od jednoho roku do pěti let.

---

⁷⁷ § 26 odst. 5 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

⁷⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 425-426

⁷⁹ SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. *Trestní opatření v trestních věcech mladistvých* (2. část), *Trestněprávní revue* 2005, 3, s. 64

3.2.3.7 Domácí vězení

Vzhledem k tomu, že se jedná o trestní opatření, které ZSM odchylně neupravuje, použije se na mladistvé pachatele obecná právní úprava obsažená v trestním zákoníku. Pokud soud pro mládež ukládá toto trestní opatření, musí zvážit, zda se domácí vězení nemine účinkem a naopak nezvýší riziko opětovného páchaní dalších provinění (vzdorování, vnímání trestního opatření jako podstatné újmy a z toho důvodu porušování stanovených podmínek) či zda nenaruší rozvoj kladných sociálních vztahů.⁸⁰

Trestní opatření domácího vězení se mladistvým pachatelům ukládá za provinění, které by bylo přečinem, pokud by ho spáchal dospělý pachatel. Po posouzení osoby mladistvého, jeho poměrů, okolností a závažnosti konkrétního případu, může soud dojít k závěru, že místo trestního opatření odnětí svobody postačí uložit tento druh trestního opatření, případně spolu s výchovným nebo dalším trestním opatřením. O této alternativě může soud uvažovat pouze za podmínky, že mladistvý provinilec dá písemný slib, že bude na uvedené adrese v určené době přítomen. Bez uvedeného slibu trestní opatření domácího vězení nařídít nelze. Domácí vězení je založeno na tom, že se mladistvý pachatel po dobu výkonu, která může být maximálně jeden rok, musí zdržovat na uvedené adrese, a to ve dnech pracovního volna a klidu po celý den (u mladistvého školou povinného např. prázdniny). Pokud jde o pracovní dny, musí se na uvedené adrese zdržovat v čase, kdy mu v tom nebrání školní docházka, praxe připravující ho na budoucí povolání či zaměstnání. V případech úrazu nebo jiného onemocnění za účelem využití zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení, je samozřejmostí možnost jeho vzdálení se z obydlí. Hrozba možnosti přeměny trestního opatření domácího vězení na trestní opatření odnětí svobody⁸¹, při nedodržování stanovených podmínek, by měla být takovou motivací pro mladistvého, že výkon mařit nebude.⁸²

Aby bylo zajištěno, že mladistvý pachatel bude výkon domácího vězení dodržovat, je ke kontrole povolána Probační a mediační služba, která má ve

---

⁸⁰ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 715

⁸¹ Srov. § 61 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník „započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody“

⁸² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 407- 408

spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému⁸³ sledovat dodržování stanovených podmínek. Výkon, jakož i kontrolu trestního opatření domácího vězení upravuje § 334a - 334h zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a podrobnosti o kontrole obsahuje předpis č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Případná aplikace tohoto druhu trestního opatření vyvolala mezi právníkou veřejností četnou diskuzi. Jako negativní dopad je spatřována nedostatečná kontrola v důsledku nezavedení elektronického monitoringu. Kontrola je nyní prováděna pouze pracovníky PMS, kterých je nedostatečný počet, a z tohoto důvodu je kontrola prováděna pouze namátkově v omezeném počtu případů. Mezi další negativa patří dle mého názoru i omezený okruh mladistvých pachatelů, kterým lze toto opatření uložit, neboť se většinou jedná o odsouzené bez stálého místa bydliště, případně o osoby, které se v místě bydliště nezdržují. Vystává otázka, zda v případě zavedení elektronického monitoringu, což je finančně nákladnou investicí, by ze strany soudů docházelo k četnější aplikaci tohoto opatření. Pokud by soudy ukládaly tento druh trestního opatření v malé míře jako dosud, finanční investice do tohoto sledovacího systému by zcela jistě nebyla efektivní.

3.2.3.8 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Během událostí, kde se koncentruje vysoký počet lidí, jako jsou sportovní nebo jiné společenské akce, často dochází k nežádoucímu chování ze strany jejich návštěvníků. Nejen mezi dospělými, ale i mezi mladistvými může docházet ke konfrontacím či k výtržnostem, která mohou vyústit až ke spáchání protiprávního činu. Pokud mladistvý spáchá úmyslné provinění v souvislosti s návštěvou takové akce, soud může uložit trestní opatření zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, aby se tak předešlo páchání dalších provinění na uvedených akcích. Jako samostatné trestní opatření ho soud uloží, pokud po zhodnocení povahy, závažnosti a osoby mladistvého provinilce dospěje k závěru, že uložit jiné trestní opatření není třeba. Pro zintenzivnění působení na chování

---

⁸³ **Pozn.** elektronický systém je nainstalován na uvedené adrese, kde se má mladistvý po dobu výkonu zdržovat a současně mu je na tělo připevněn elektronický náramek, díky němuž lze zjistit, zda se mladistvý z obydlí vzdálil, doposud nebyly elektronické náramky zavedeny a kontrolu výkonu domácího vězení tak nadále namátkově provádí pouze PMS

mladistvého, lze vedle tohoto trestního opatření uložit i vhodná výchovná opatření.⁸⁴

Jak plyne z názvu trestního opatření, jeho výkon spočívá v tom, že se odsouzenému mladistvému zakazuje po dobu, kdy trestní opatření vykonává, nejdéle však na pět let, vstupovat na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a navíc je povinen spolupracovat s probačním úředníkem. Probační úředník stanoví probační plán, dle kterého bude mladistvý postupovat a účastnit se např. programů psychologického poradenství, převýchovy aj., navíc v určitých případech, může mladistvému stanovit povinnost dostavit se k útvaru Policie České republiky v období, které bezprostředně souvisí s konáním akce, na niž je mladistvému zakázán vstup. Poruší-li mladistvý během výkonu trestního opatření stanovené podmínky, tím, že by se účastnil akce, na kterou má zakázán vstup nebo by se nedržel pokynů probačního úředníka, bude potrestán za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí.⁸⁵

3.2.3.9 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)

Podmíněné odsouzení, jak lze toto opatření také nazývat, je založeno na té skutečnosti, že je mladistvý pachatel pravomocně uznán vinným, trestní opatření je mu uloženo, ale jeho výkon se odkládá. Po zkušební dobu, co je výkon takto odložen, má mladistvý provinilec svým chováním dokázat, že se osvědčil, a že odčinil následky svého protiprávního jednání, a tudíž přistoupit k výkonu trestního opatření není třeba. Jedná se o jakési varování, kdy je pachateli dána další možnost přehodnotit své životní hodnoty, a do budoucna se opět chovat v souladu s právními normami. Postupovat tímto způsobem lze jen v případech, kdy se mladistvý pachatel dopustil provinění, za něž soud pro mládež v konkrétním případě ukládá trestní opatření odnětí svobody nepřevyšující 3 roky, a zároveň osoba pachatele, jeho dosavadní život, okolnosti, za kterých došlo ke spáchání provinění, ale i vliv prostředí, ve kterém se zdržuje, důvodně prokazují,

---

⁸⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 732-733

⁸⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 422-433

že lze účelu trestního opatření dosáhnout, i pokud se trestní opatření odnětí svobody nevykoná.⁸⁶

Aby bylo možné zjistit, zda dokáže mladistvý vést řádný život a splnit tak účel trestního opatření i bez toho, aniž by došlo k nařízení jeho výkonu, stanoví soud pro mládež zkušební dobu na jeden až tři roky. Je-li to vhodné vzhledem k posílení výchovného vlivu a k usměrnění života mladistvého, může soud navíc uložit po dobu zkušební doby výchovná opatření. Po uplynutí zkušební doby, může soud dojít k několika závěrům. Smyslem zkušební doby v první řadě je, aby v tomto čase mladistvý prokázal, že dokáže vést řádný život a také vyhovět uloženým opatřením, pokud mu byla uložena. Stane-li se tak, soud dojde k závěru, že se osvědčil a vydá o tom rozhodnutí (resp. soud nevydá do jednoho roku od uplynutí zkušební doby žádné rozhodnutí, bez zavinění mladistvého, platí fikce osvědčení). Dalším závěrem, který přichází v úvahu, je rozhodnutí soudu, že se trestní opatření odnětí svobody vykoná, jelikož k tomu během zkušební doby mladistvý zavedl svým chováním důvod a neosvědčil se. Poslední možností soudu je ponechat podmíněné odsouzení v platnosti. Lze tak učinit, i když chování mladistvého vykazuje znaky, které by mohly být příčinou pro rozhodnutí soudu o neosvědčení. Za těchto okolností soud musí upravit podmínky a stanovit nad mladistvým dohled, pokud ho již neuložil. Prodlouží zkušební dobu, či uloží další výchovné povinnosti nebo omezení, které přispějí k žádoucímu chování.⁸⁷

3.2.3.10 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem (podmíněné odsouzení s dohledem)

Jedná se o druhou formu podmíněného odsouzení, kterou ZSM jmenuje ve výčtu druhů trestních opatření. Pro podmíněné odsouzení s dohledem platí výše uvedená charakteristika podmíněného odsouzení, ale vyskytuje se zde navíc jeden prvek, a to dohled probačního úředníka. Tato forma se použije, jde-li o případy, u nichž vzhledem k okolnosti spáchání nebo osobnosti mladistvého pachatele lze předpokládat, že by mohlo dojít k páčání dalších provinění, a je nutné chování mladistvého sledovat s vyšší intenzitou, jakož i napomáhat mu k vedení řádného života. Probační úředník sleduje chování mladistvého a kontroluje, zda dodržuje

---

⁸⁶ SČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 228-229

⁸⁷ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 735

stanovená výchovná opatření a směřuje mladistvého k žádoucímu chování. Naproti tomu i mladistvý musí prokázat snahu, pokud se chce ve zkušební době osvědčit. Musí s probačním úředníkem spolupracovat, dostavovat se k němu a dodržovat probační plán dohledu a v neposlední řadě úředníka i informovat o aktuálním bydlišti či zaměstnání.⁸⁸

3.2.3.11 Odnětí svobody nepodmíněné

Jako poslední a zároveň nejvíce intenzivní prostředek ukládaný za provinění, kterého se dopustil mladistvý pachatel, lze uložit trestní opatření odnětí svobody nepodmíněné. Jelikož se jedná o největší zásah do právem chráněných zájmů mladistvých pachatelů, musí soud zvažovat okolnosti a závažnost provinění, osobu mladistvého, a zda neexistují jiné možnosti, jak dosáhnout účelu ZSM. Újma, která z tohoto opatření plyne pro mladistvého pachatele, je velmi vysoká. Pro příklad lze uvést újmu způsobenou vyloučením z jeho rodinných vazeb a sociálního prostředí nebo samotné omezení svobody pohybu. Proto by se trestní opatření odnětí svobody v nepodmíněné formě mělo aplikovat až jako krajní prostředek, pokud nestačí užití jiných trestních opatření, nebo se jedná o tak závažné provinění, že nápravy mladistvého nelze dosáhnout jinak.

Na jednu stranu je účelem všech trestních opatření, a tedy i nepodmíněného odnětí svobody vytvářet podmínky pro zdravý vývoj mladistvého k úspěšnému začlenění do společnosti, zamezení škodlivým vlivům z okolí, jakož i ochrana osob před možným pácháním dalších provinění, ale na druhou stranu je nutné zdůraznit, že ne vždy se tento účel podaří naplnit. Jak již bylo řečeno výše, uvězněním často dochází k přetrhání vazeb mezi odsouzeným a jeho rodinou, přáteli, dochází k působení škodlivých vlivů na odsouzeného mladistvého ze strany ostatních spoluvězňů, či k narušení pracovních a jiných vazeb. Dále „*může u vězňů přispět k otrlosti, citové chladnosti, pocitům méněcennosti, pokrytectví či oslabení vůle.*“⁸⁹ V neposlední řadě dalším negativním následkem může být, že si odsouzený zvykne na režim v uzavřeném prostředí (věznice), který je zcela odlišný od života mimo uvedené zařízení a mnohdy tak bude znovu začlenění do společnosti představovat pro propuštěného značné obtíže a bude tak záležet na

⁸⁸ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 293-294

⁸⁹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 412

konkrétním jedinci, jak se s tím vypořádá, jakož i na jeho rodině, přátelích, kteří mladistvého provinilce nezavrhnou a pomohou mu opět najít místo ve společnosti.⁹⁰

Základní odlišností od trestu odnětí svobody u dospělých pachatelů, jsou u mladistvých snížené trestní sazby odnětí svobody na polovinu. U mladistvých pachatelů je dále stanovena maximální horní hranice, která činí pět let a dolní hranice, která nesmí převyšovat jeden rok. Existuje však výjimka uvedená v § 31 odst. 3 ZSM, která je odůvodněna povahou a závažností spáchaného provinění, zvláště zavrženíhodným způsobem spáchání či pohnutkou, jakožto i těžko napravitelným následkem a dovoluje-li za takové provinění trestní zákoník uložit výjimečný trest, přičemž soud pro mládež zároveň dojde k závěru, že mírnější trestní opatření odnětí svobody by nepostačovalo. V takovém případě se dolní hranice trestní sazby zvyšuje na pět a horní na deset let.⁹¹ Jako u dospělých pachatelů, i u mladistvých je možné snížit trestní opatření odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Lze tak učinit v případech, kdy mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti a takovému pachateli se kvůli jeho zdravotnímu stavu ukládá ochranné léčení a zároveň zkracuje trvání odnětí svobody. Další možností, kdy pro nápravu pachatele postačí odnětí svobody kratšího trvání, jsou případy, které jsou odůvodněny jeho okolnostmi nebo poměry mladistvého pachatele a použití trestních sazeb, které by se dle trestního zákoníku měly na konkrétní provinění mladistvého použít, by byly nepřiměřeně přísné.⁹²

Samotný výkon trestního opatření odnětí svobody se řídí zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a vyhláškou č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění vyhlášky č. 19/2015 Sb. Z důvodů, jako jsou výchova mladistvého, přispění ke zdravému duševnímu a sociálnímu rozvoji nebo i zamezení negativních vlivů dospělých pachatelů⁹³ jsou mladiství pachatelé zařazeni do zvláštních věznic pro mladistvé, případně mohou

---

⁹⁰ SOLNAŘ, V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., VANDUCHOVÁ M. *Systém českého trestního práva*. Část třetí. Tresty a ochranná opatření, 1. vydání. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009, s. 50-51

⁹¹ KARABEC, Z., VLACH, J. a kol. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe: ČESKÁ REPUBLIKA*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 52

⁹² KRATOCHVÍL, V. a kol., *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 737

⁹³ ŠCERBA, F. *Sankcionování mladistvých*. Kriminalistika, ročník 2005, číslo 2., s. 141

být zařazení do věznic pro dospělé delikventy, ale v tomto případě pouze do zvláštních oddělení, zřízených pro mladistvé. Z hlediska individuálního přístupu ke každému mladistvému provinilci, se ve věznici pro mladistvé dále pachatelé rozdělují do skupin dle jejich osobnosti, chování a okolnostem spáchaného provinění.⁹⁴ Stejně jako v případě dospělých pachatelů, i u mladistvých lze výkon uloženého odnětí svobody odložit, u mladistvých navíc i ze zvláštního důvodu, který je uveden v ustanovení § 77 ZSM a pokud již k výkonu odnětí svobody dojde, je možnost za splnění podmínek stanovených v § 88, 89, 91 TrZ mladistvého podmíněně propustit a to i dříve, než vykoná polovinu nebo dvě třetiny stanovené výměry.

3.3 Opatření ukládaná dětem mladším 15 let za činy jinak trestné

Osobám, které nejsou trestě odpovědné, ať už pro nedosažení věku 15 let nebo pro nepřičetnost či nedostatek rozumové a mravní vyspělosti, jsou ukládána opatření, která jsou taxativně vymezena v ustanovení § 93 odst. 1 ZSM. Jsou to taková opatření, která reagují na činy jinak trestné, které sice jsou společensky škodlivé, ale s ohledem na vlastnosti osoby pachatele, je nelze považovat za trestné činy. Stejně jako u mladistvých pachatelů, i v případě dětí, které v době spáchání činu jinak trestného nedovršily věku 15 let, je hlavním účelem opatření pozitivně působit na jejich chování, na další rozvoj jejich osobnosti a ovlivnit jejich hodnoty a postoje do takové míry, aby se v budoucnosti nežádoucí chování neopakovalo. Další složkou takto uplatněných opatření je samozřejmě ochrana společnosti před kriminálním jednáním trestně neodpovědných dětí nebo mladistvých a zabránění tomu, aby nadále na tyto pachatele působily negativní vlivy z okolí.⁹⁵ Aby opatření mohla výchovně reagovat na činy jinak trestné, je důležité, aby soud pro mládež aplikoval takové opatření, které bude přiměřené, co se týče okolností a závažnosti činu jinak trestného, jakož i vhodné z hlediska osoby, která takový čin spáchala.⁹⁶ Dle mého názoru důvodů, které dítě mladší 15

---

⁹⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 642-643

⁹⁵ VICHEREK., R. *Jak „trestat“ děti a trestně neodpovědné mladistvé*. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 1, s. 3

⁹⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol., *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 793

let přivádí ke spáchání činu jinak trestného, může být hned několik. Může se jednat o nestabilní rodinné poměry, a z toho plynoucí těžkou životní situaci, trávení času v nežádoucím prostředí nebo stýkání se s nevhodnými osobami, které dítě vedou, podporují či případně nutí k páchání kriminálního jednání a nemusí jít jen o osoby dospělé, ale i jeho vrstevníky, kteří už za sebou v mnoha případech kriminální činnost mají. Dítě je schopné způsobit škodlivý následek na právem chráněných zájmech jen z toho důvodu, aby se stalo součástí takové komunity. Nemyslím si tedy, že osobnost dítěte, které spáchá čin jinak trestný, je ve své podstatě kriminální, ale je to taková osobnost, která se pro neukončený mravní a rozumový vývoj nechá snadno ovlivnit. Už proto se jeví jako vhodné užít takové opatření, které odráží všechny tyto okolnosti, které mohly ke spáchání činu jinak trestného přispět. Jedině tak se trestně neodpovědným dětem (resp. trestně neodpovědným mladistvým) podaří účinně pomoci, ukázat jim cestu k žádoucímu chování do budoucna a ochránit je. Za účelem vybrání vhodného opatření, si proto soud pro mládež v mnoha případech vyžádá posudek dětského psychologa, případně požaduje jiné odborné vyjádření týkající se osoby, která spáchala čin jinak trestný.

Pro opatření ukládaná dětem mladším 15 let, nebo mladistvým, kteří nejsou trestně odpovědní, je typické, že jediným oprávněným orgánem činným v trestním řízení k jejich uložení v meritorním rozhodnutí, je soud pro mládež. Opatření uloží, pokud se v řízení před soudem prokáže, že se čin jinak trestný stal, a že ho spáchalo dítě mladší 15 let nebo trestně neodpovědný mladistvý, a také pokud nebude postačovat ke splnění účelu ZSM projednání činu jinak trestného. K takovému projednání musí dojít před státním zástupcem nebo soudem pro mládež za současného upuštění od uložení opatření.⁹⁷ Uložit opatření lze samostatně za čin jinak trestný, případně povede-li to k lepší nápravě, lze uložit několik opatření najednou, dovoluje-li to zákon a jejich povaha. Důležité je podotknout, že trestně neodpovědným mladistvým, lze uložit jednak všechna opatření ukládaná dětem mladším 15 let, tak ochranná opatření ukládaná mladistvým, kteří trestně odpovědní jsou. Doba, na kterou se tato opatření ukládají, není obecně stanovena, jsou tedy ukládána na neurčito s tím, že trvají tak

---

⁹⁷ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – soudu pro mládež ze dne 18. 5. 2005, sp. zn. 12 Rodo 7/2005

dlouho, dokud není dosaženo účelu, pro který byly uloženy, nejdéle však do 18 let (resp. 19).⁹⁸

Dle § 93 odst. 1 ZSM mají soudy pro mládež možnost dětem mladším 15 let uložit *výchovná omezení a povinnosti, dohled probačního úředníka a napomenutí s výstrahou*, jenž se užití za téměř shodných podmínek jako na pachatele mladistvé. Dále lze za spáchání činu jinak trestného dětmi, které nedovršily 15 rok věku, aplikovat *výchovný program ve středisku výchovné péče, ochrannou výchovu i ochranné léčení*.⁹⁹

Vzhledem k tomu, že většinu ze zde uvedených opatření lze užít jednak na mladistvé a s přihlédnutím k věku dětí přiměřeně i na tuto kategorii, nepovažuji za nutné se v této části opět zabývat jejich podrobnou charakteristikou, která je již obsažena v části s názvem **Opatření ukládaná mladistvým**. V této podkapitole uvedu pouze charakteristiku výchovného programu a zaměřím se na specifika při ukládání ochranné výchovy a ochranného léčení dětem mladším 15 let.

3.3.1 Výchovný program ve středisku výchovné péče

Trestně neodpovědné dítě, které spáchalo čin jinak trestný, lze podrobit terapeutickému, psychologickému, vzdělávacímu či jinému programu ve středisku, které takové programy realizuje. Jedná se o takové středisko, které poskytuje služby dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Takové opatření se uloží zejména dětem, u nichž je riziko, že k nežádoucímu chování teprve dojde. Je aplikováno s cílem preventivního užití metod, aby k negativnímu vývoji v chování dětí nedocházelo. Dětem, u kterých již k poruchám chování došlo, se ukládá se snahou tyto vzniklé poruchy odstranit. V závislosti na rozsahu problému, jež je u dítěte potřeba řešit, může být opatření vykonáno formou ambulantní, celodenní, internátní (nejdéle na 8 týdnů) nebo terénní (domov, škola).¹⁰⁰

---

⁹⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011, s. 774-778

⁹⁹ § 93 odst. 1 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

¹⁰⁰ § 1, § 16 Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

3.3.2 Ochranná výchova a ochranné léčení

Ochranná výchova představuje spolu s ústavní formou ochranného léčení pro trestně neodpovědné děti nejpřísnější opatření. Soud pro mládež musí toto opatření aplikovat, pokud se dítě v době činu nachází ve věku alespoň dvanácti let a zároveň v nižším věku než patnáct let a dopustilo se takového činu, za který trestní zákoník dovoluje uložit výjimečný trest. Možností, nikoliv povinností soudu je uložení ochranné výchovy dítěti mladšímu patnácti let, pokud jiná opatření (případně ústavní výchova ukládaná civilním soudem dle NOZ) nejsou schopna zajistit takovou výchovu jako zařízení, kam má být dítě umístěno a i vzhledem k povaze činu jinak trestného, je uložení ochranné výchovy vhodné.¹⁰¹ Dle názoru Nejvyššího soudu, pokud má dítě mladší 15 let, které spáchalo čin jinak trestný, velmi výrazně narušenou osobnost, a narušení má původ v opomíjení řádné výchovy ze strany jeho rodiny či prostředí, v němž se zdržuje, jsou toto právě ty podmínky, které mají vést k uložení ochranné výchovy.¹⁰²

Po znaleckém zkoumání duševního stavu dítěte mladšího patnácti let, které spáchalo čin jinak trestný, k čemuž ho vedla duševní porucha nebo závislost na návykových látkách soud přistoupí k uložení ochranného léčení, pokud by ponecháním na svobodě hrozilo nebezpečí lidem, kteří by s takovou osobou přišli do kontaktu. Shodně jako u mladistvých i u trestně neodpovědných dětí může mít ochranné léčení formu ústavní nebo ambulantní a uloží se taková forma, která je vhodná z hlediska výsledků vyšetření dítěte, jež bylo provedeno odborníkem z oboru psychologie či psychiatrie. Ochranné léčení totožně jako jiná opatření uvedená v této části trvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Je ale výjimkou v tom smyslu, že léčení netrvá pouze do dosažení věku 18 let, ale může pokračovat i nadále po dosažení zletilosti.¹⁰³

---

¹⁰¹ ZEMAN, P. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 59

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. 8 Tdo 514/2008

¹⁰³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011. s. 767

4 Aplikace jednotlivých druhů opatření v soudní praxi

Z toho důvodu, že ne vždy se teorie odráží i v praxi, jsem do své diplomové práce zařadila kapitolu aplikace jednotlivých druhů opatření v soudní praxi. Konkrétně se zde zaměřím na trestní a výchovná opatření, která mladistvým pachatelům ukládají soudy. Na grafickém znázornění, k jehož vytvoření jsem užila statistické údaje Ministerstva spravedlnosti, chci poukázat na skutečnost, že ačkoliv ZSM obsahuje široký katalog opatření, které lze mladistvým pachatelům uložit, soudy již s tolika opatřeními neoperují a upřednostňují ukládání pouze některých druhů. Na základě přiložených grafů, považuji za vhodné zhodnotit jednotlivá opatření z hlediska jejich praktické využitelnosti a četnosti užití jednotlivých druhů. Dále též uvedu, u kterých opatření lze ve sledovaném období spatřovat v počtu uložených opatření, klesající či stoupající tendenci.¹⁰⁴

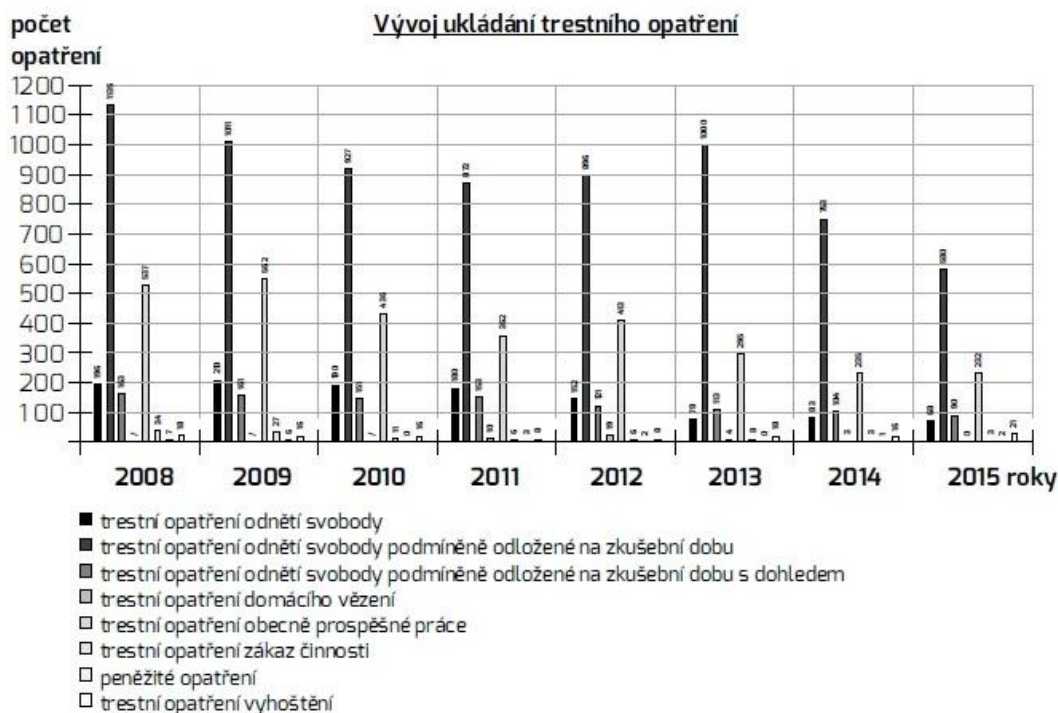
4.1 Trestní opatření z pohledu jejich aplikace v soudní praxi

Na úvod této části jsem se rozhodla uvést souhrnný graf 1, který znázorňuje četnost ukládání nejvýznamnějších trestních opatření z hlediska trestního práva mládeže, v období let 2008-2015. Dále jsem pro tuto část diplomové práce záměrně vybrala tři trestní opatření, která se v soudní praxi aplikují na mladistvé pachatele v největší míře. Jedná se o trestní opatření odnětí svobody nepodmíněné, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu a trestní opatření obecně prospěšných prací. Grafické znázornění vývoje ukládání těchto opatření v časovém rozmezí od roku 2011 do 2015 uvádím v grafu 2, 3 a 4.

---

¹⁰⁴ Ve **4. kapitole** byly jako pramen použity statistické údaje zpracované ministerstvem spravedlnosti, a to konkrétně přehledy o pravomocně odsouzených osobách podle soudů a statistické ročenky kriminality, vše dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>

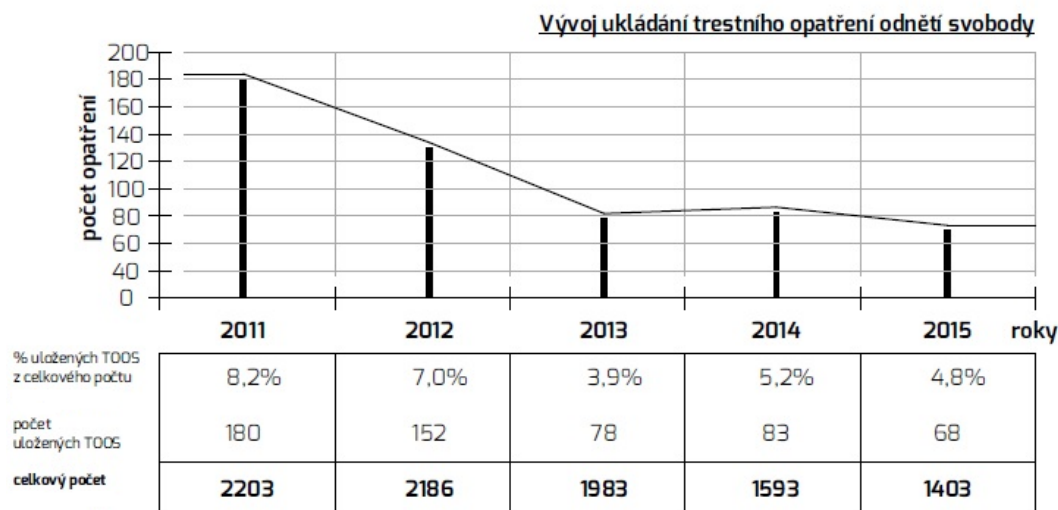
Graf 1

Při pohledu na grafické znázornění jsou očividné velké rozdíly v četnosti ukládání jednotlivých trestních opatření. Zdaleka nejvíce využívaným je trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu. Dalším opatřením, které je ve větší míře využíváno, je trestní opatření obecně prospěšných prací. Co se týče frekventovanosti aplikace trestních opatření, za zmínku dále stojí trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněné, naopak zbývající právní následky z katalogu trestních opatření se v soudní praxi užijí jen v několika málo případech. Pokud jde o trestní opatření domácího vězení, které bylo do katalogu sankcí zavedeno až v roce 2010, dle mého názoru prozatím nenaplnilo zákonodárcem sledovaný účel, neboť využitelnost tohoto opatření je mizivá. Pro příklad lze uvést rok 2014 a 2015, kdy bylo uloženo pouze ve 3 případech. Pokud by ovšem v budoucnu došlo k zavedení elektronické kontroly odsouzených, dá se předpokládat, že počet uložených opatření tohoto druhu bude v následujících letech stoupat. Peněžité opatření má v systému trestních opatření rovněž jen nepatrný význam, neboť k jehož uložení od roku 2011 došlo pouze v 8 případech, a opět lze poukázat na výše uvedený problém, že většina mladistvých nesplňuje

podmínku výdělečné činnosti a proto možnost soudů uložit toto opatření je omezena pouze na minimum případů.

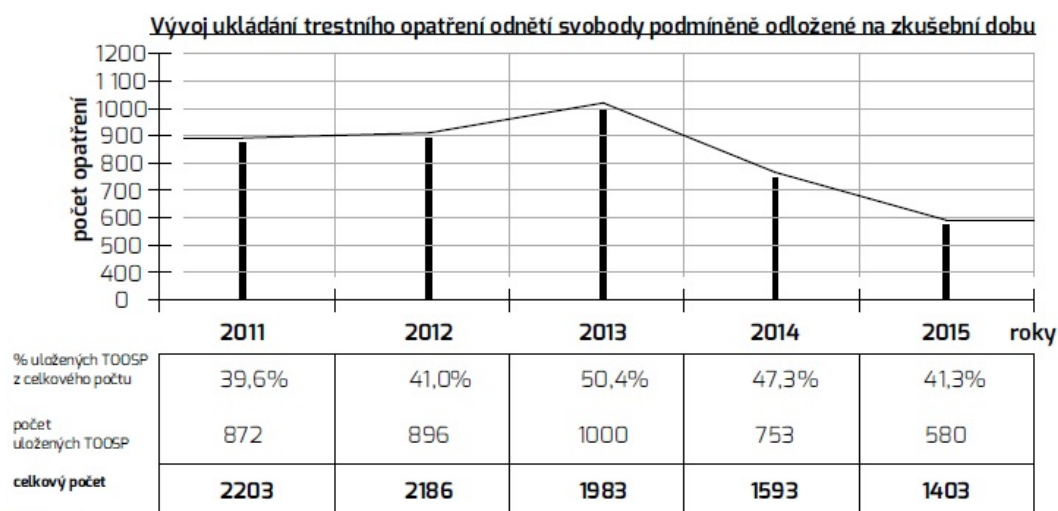
Graf 2

*pozn: v kapitole 4 je pod pojmem celkový počet myšlen celkový počet odsouzených mladistvých

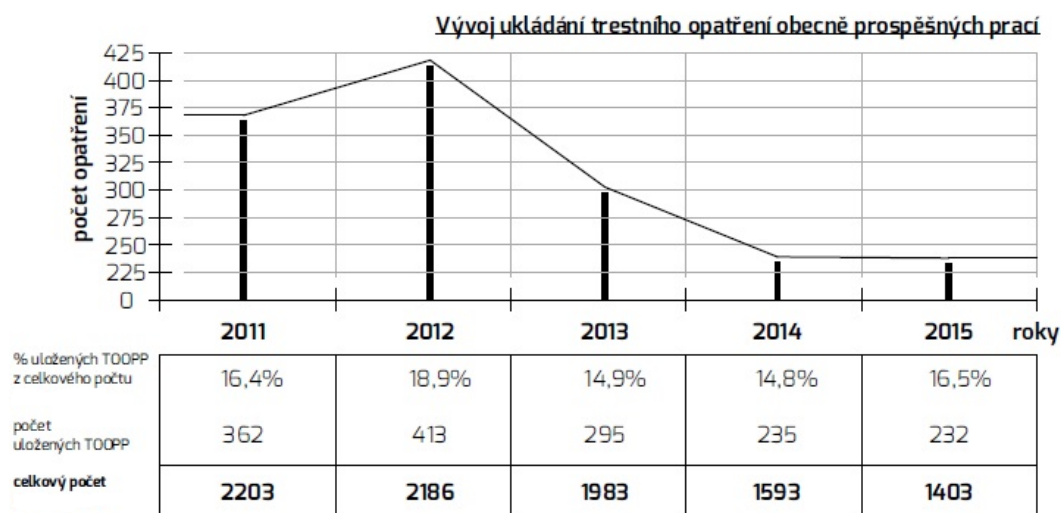
Z grafu 2 je patrné, že v roce 2015 oproti roku 2011 počet trestního opatření odnětí svobody klesl zhruba o 2/3. Na tento fakt má bezesporu vliv upřednostňování alternativních opatření s odnětím svobody nespojená, jak lze spatřovat v grafu 1. Zároveň graf 2 ukazuje, že k největšímu poklesu došlo v roce 2013 oproti roku 2012, kde počet tohoto druhu opatření klesl přibližně o polovinu.

Graf 3

Při pohledu na graf 3, je výjimečným rokem rok 2015, ve kterém došlo k rapidnímu poklesu počtu uložení trestního opatření odnětí svobody podmíněně odloženého na zkušební dobu, zatímco v letech předchozích nedocházelo k prakticky k žádným změnám v počtu ukládání tohoto druhu opatření. Domnívám se, že pokles je způsoben pouze tím, že klesl celkový počet odsouzených mladistvých, neboť počet trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu zůstal v poměru k celkovému počtu odsouzených mladistvých ve sledovaném období, téměř nezměněn a tento druh opatření tak nadále zůstává nejvíce dominantním opatřením aplikovaným na mladistvé pachatele v soudní praxi.

Graf 4

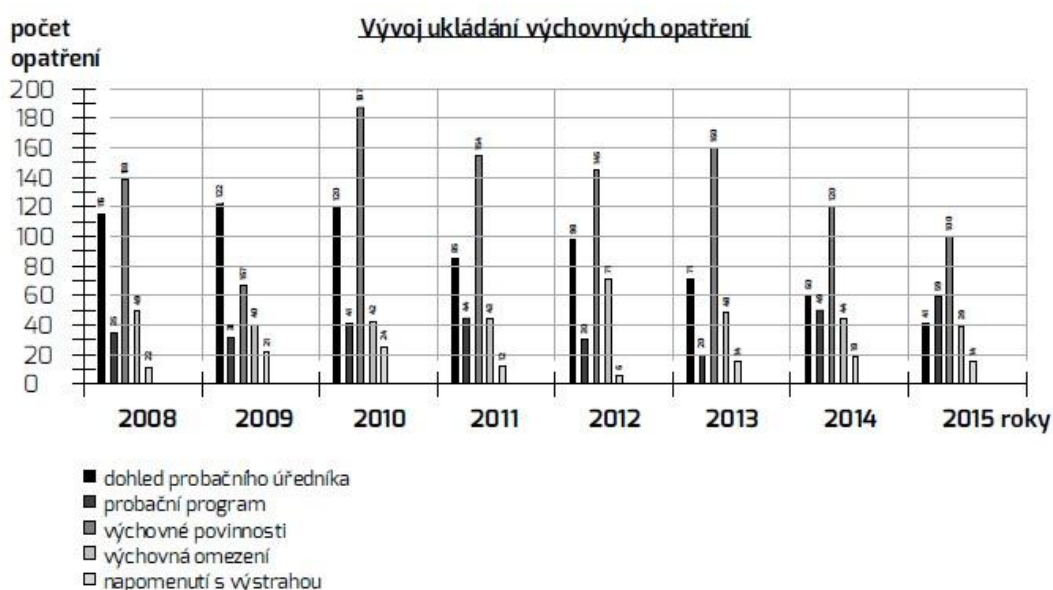

Zaměříme – li se na graf 4, nesledujeme oproti předchozím grafům žádné výrazné výkyvy v počtu uložených trestních opatření obecně prospěšných prací. Hodnoty jsou více méně konstantní a v každém sledovaném roce se pohybují v podobném procentuálním vyjádření (průměrně 16 % za rok) k celkovému počtu uložených opatření.

4.2 Výchovná opatření z pohledu jejich aplikace v soudní praxi

Aplikaci výchovných opatření jsem sledovala v období let 2008-2015. O tomto časové horizontu si myslím, že je dostačující k vyvození relevantních závěrů o četnosti ukládání jednotlivých druhů těchto opatření. K lepší představivosti o počtu uložených výchovných opatření v konkrétních letech přispěje též uvedený graf 5.

Graf 5

Z grafu je patrné, že z daleka nejvíce využívaným výchovným opatřením v soudní praxi jsou výchovné povinnosti, naopak velmi sporadicky je využíváno napomenutí s výstrahou. Zřejmé je, že v systému výchovných opatření zaujímá v horizontu posledních osmi let, významnou roli i dohled probačního úředníka, k jehož uložení se soudy uchylují zhruba v dvojnásobné míře než k uložení probačních programů a výchovných omezení. Zajímavé je však sledovat sestupnou tendenci ukládání opatření dohledu probačního úředníka, kdy v roce 2015 počet těchto uložených opatření poklesl zhruba o 2/3 oproti roku 2008. Pokles mohl být zapříčiněn několika faktory, jedním z nich může být nedostatečný počet probačních úředníků v jednotlivých regionech.

Dá se říci, že data uvedená v grafu reflektují s výše uvedenými tvrzeními, např. o neefektivnosti napomenutí s výstrahou či o problémech provázející probační programy.

4.3 Příklad z rozhodovací činnosti soudu

Za přínosné pro tuto kapitolu dále považuji uvedení rozsudku Okresního soudu v Lounech, který pojednává o provinění vydírání spáchaného třemi mladistvými. Z hlediska tématu mé diplomové práce, je podstatné, jakými úvahami se soud řídil při výběru konkrétního trestního opatření u jednotlivých pachatelů a jeho výměry. Níže uvedená tabulka 1 pak zobrazuje ukládaná trestní opatření odnětí svobody a trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu v období let 2011 – 2015 za provinění vydírání.

Rozsudek ¹⁰⁵

Mladistvý A. B., spolu s mladistvými C. D. a E. F., spáchali **provinění vydírání** dle § 175 odst. 1, odst. **2 písm. b)** trestního zákoníku.

§ 175 odst. 1 trestního zákoníku „*Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl*“¹⁰⁶

§ 175 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku „*bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let, spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami*“¹⁰⁷

Mladistvý A. B.

Provinění vydírání spáchal s dvěma osobami dle § 175 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku.

Trestní sazba: 2 až 8 let dle § 175 odst. 2 písm. b) TrZ, u mladistvých snížena na 1 až 4 roky dle § 31 odst. 1 ZSM

Uloženo: Trestní opatření odnětí svobody v trvání 15 ti měsíců.

Co vzal soud v úvahu při stanovení druhu a výměry trestního opatření?

- přihlédl ke škodlivosti jednání mladistvého A. B.
- k osobním, rodinným, majetkovým poměrům obžalovaného
- k dosavadnímu způsobu jeho života a k tomu, jaké jsou možnosti jeho nápravy

¹⁰⁵ Rozsudek Okresního soudu v Lounech Č.j.: 2 Tm 6/2015 ze dne 31. 7. 2015

¹⁰⁶ § 175 odst. 1 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰⁷ § 175 odst. 2 písm. b) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Mladistvý A. B. pochází z neurovnaného rodinného prostředí, nad jeho výchovou byl stanoven soudní dohled, v roce 2011 byl umístěn do ústavního zařízení, jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu lehké mentální retardace, ze znaleckého posudku znalce z odvětví psychologie a psychiatrie byl dále zjištěn nevyvážený vývoj jeho osobnosti, podprůměrný intelekt, poruchy chování, malý respekt k sociálním normám a pravidlům. Z charakteristiky osobnosti, pak znalec psychiatr hodnotí jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti jako snížené, nikoliv měrou forenzně podstatnou. Podmínky k nařízení ochranného léčení dle něj nejsou. Ve výchovném ústavu, kam byl zařazen, se dopouští krátkodobých útěků, nedodrжуje vnitřní řád. V opisu rejstříků trestu má jeden záznam, kdy byl odsouzen za provinění loupeže, k trestnímu opatření odnětí svobody podmíněně odloženému na zkušební dobu s dohledem, přičemž rozsudek nabyt právní moci, krátce před spácháním provinění vydírání. Provinění vydírání se tedy dopustil těsně po pravomocném odsouzení, což mu nepochybně **přitěžuje**. Soud vzal dále v úvahu doznání mladistvého u HL a to, že se omluvil a že svého jednání litoval, což mu značně **polehčuje**.

Z důvodu splnění účelu trestního opatření je nutno přistoupit k represivnímu trestnímu opatření a soud proto ukládá, **trestní opatření odnětí svobody v trvání 15 ti měsíců**.

Mladistvý C. D. a E. F.

Provinění vydírání spáchal s dvěma osobami dle § 175 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku.

Trestní sazba: 2 až 8 let dle § 175 odst. 2 písm. b) TrZ, u mladistvých snížena na 1 až 4 roky dle § 31 odst. 1 ZSM

Každému uloženo: Trestní opatření odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců podmíněně odložené na zkušební dobu v trvání dvou let, vedle toho dle § 19 odst. 1 písm. e) ZSM se jim ukládá výchovné omezení neuzívat návykové látky.

Co vzal soud v úvahu při stanovení druhu a výměry trestního opatření?

- přihlédl ke škodlivosti jednání mladistvých C. D. a E. F.
- k osobním, rodinným, majetkovým poměrům obžalovaných

- k dosavadnímu způsobu jejich života a k tomu, jaké jsou možnosti jejich nápravy

Mladistvý C. D. pochází z problematického rodinného prostředí, v roce 2011 nad jeho výchovnou stanoven dohled, několik měsíců poté nařízena ústavní výchova, kde dokončil i povinnou školní docházku, má sklony k užívání drog, nebyl doposud trestán.

Mladistvý E. F. má nařízenou ústavní výchovu, kde se bezproblémově začlenil do kolektivu, je sportovně nadaný, ale má problémy s vycházkami, kde zneužívá návykové látky, doposud nebyl trestán.

Soud ukládá **podmíněné trestní opatření odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců**. Jelikož bylo dále prokázáno, že odsouzení mají sklony k užívání drog, ukládá se jim navíc i **výchovné omezení neužívat návykové látky**.

Rozbor

Jak můžeme z výše uvedeného spatřovat, při ukládání opatření musí vzít soud do úvahy všechny okolnosti případu, poměry mladistvého, společenskou škodlivost provinění a možnosti nápravy. S přihlédnutím k výchovnému účelu, na který zákon o soudnictví ve věcech mládeže klade důraz, by měl soud nejprve zvažovat, zda v konkrétním případě nepovedou k nápravě vhodná opatření s odnětím svobody nespojená. U **mladistvého A. B.**, bylo po spáchání provinění zjištěno, že má problémy s respektováním autorit a s dodržováním jakýchkoliv pravidel, tyto okolnosti by samy o sobě uložení nepodmíněného trestního opatření odnětí svobody neodůvodňovaly, ovšem u mladistvého A. B., bylo navíc zjištěno, že byl krátce před spácháním provinění vydírání, podmíněně odsouzen za provinění loupeže. Pokud je mladistvý v tak krátké době po sobě schopen spáchat dvě takto závažná provinění, přičemž již v prvním případě mu byla dána šance, aby ve zkušební době osvědčil, že není třeba ukládat trestní opatření odnětí svobody a zařadit ho do věznice pro mladistvé, nelze se domnívat, že k jeho nápravě povede další opatření s výchovným charakterem. Z těchto důvodů soud přistoupil k represivnímu opatření odnětí svobody nepodmíněně, které uložil těsně nad spodní hranicí trestní sazby, jelikož se mladistvý k činu doznal a svého činu litoval.

U mladistvých C. D. a E. F. soud při ukládání opatření vycházel hlavně z toho, že tito mladiství na rozdíl od mladistvého A. B. nemají mimo spáchané provinění problémy s okolím, vycházejí s kolektivem a nebyli doposud trestáni. Jediným zjištěným problémem byl výskyt zneužívání návykových látek u obou mladistvých. Od těchto mladistvých lze očekávat, že k jejich nápravě postačí trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, ve které mají prokázat, že dovedou žít řádný život. K vedení řádného života a nápravě jim navíc přispěje zákaz zneužívat návykové látky, který jim byl soudem v rámci výchovného omezení také uložen.

Tabulka 1: Vývoj ukládání trestního opatření odnětí svobody a trestního opatření odnětí svobody podmíněně odloženého na zkušební dobu za provinění vydírání v letech 2011- 2015

	Trestní opatření odnětí svobody		Trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu		Další trestní opatření / upuštění od potrestání	
	Počet uložených trestních opatření odnětí svobody	Podíl v % ke všem uloženým trestním opatřením	Počet uložených trestních opatření podm. odsouzení	Podíl v % ke všem uloženým trestním opatřením	Počet dalších trestních opatření / upuštění od potrestání	Podíl v % ke všem uloženým trestním opatřením
2011	6	10,7	37	66,1	13	23,2
2012	11	16,6	38	57,6	17	25,8
2013	8	12,5	35	54,7	21	32,8
2014	6	8,8	51	75	11	16,2
2015	4	7,7	35	67,3	13	25

Jak vyplývá z tabulky, nejvíce dominantním trestním opatřením ukládaným za provinění vydírání, je právě trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, které bylo uloženo i ve dvou případech z výše uvedeného příkladu. V roce 2014 bylo toto trestní opatření aplikováno dokonce v 75 % případech z celkového počtu 68 provinění vydírání. Ze shora uvedené tabulky je patrné, že se v rozhodovací činnosti soudu, pokud jde o

provinění vydírání, v praxi ukládání tohoto trestního opatření osvědčuje, neboť v jednotlivých letech uvedených v tabulce soud toto opatření oproti dalším trestním opatřením, vždy preferoval.

5 Srovnání české právní úpravy se zahraniční právní úpravou – konkrétní modely

V úvodu této kapitoly je třeba říci, že podrobnou charakteristiku trestního práva mládeže z hlediska reakce na protiprávní činy jimi spáchané, by si zasloužilo několik států. Ačkoliv by se laikovi mohlo zdát, že většina úprav týkajících se sankcionování delikventní mládeže nevykazuje značné rozdíly, obsahuje stejné právní následky za spáchaná provinění, není tomu tak. Každý stát se vyvíjel v jiných geografických a historických souvislostech při uznávání rozdílných tradic a principů a tyto odlišnosti se projeví samozřejmě i při utváření práva. Nelze se ani spokojit s úvahou, že sousední země či státy, které v minulosti tvořily jeden celek, musí mít zákonitě totožné právo. Jsem toho názoru, že každá právní úprava kromě výše zmíněných zeměpisných a historických odlišností, odráží současnou situaci v daném státě, a proto i trestní právo mládeže obsahuje zajímavé prvky, charakteristické pro daný státní útvar, které jiné úpravy nemusí znát a kterým je proto potřeba věnovat pozornost.

Jelikož primární náplní mé diplomové práce jsou opatření ukládaná mládeži v České republice a ani rozsah mé práce nedovoluje dopodrobna probrat sankce aplikované v cizích státech dle tamějších předpisů, tak jsem s ohledem na níže popsané modely, do této části zvolila dva státy, v jejichž trestním právu mládeže převažují rozdílné přístupy zacházení s mládeží páchající protiprávní činností. Německo, jako typického zástupce modelu justičního. U tohoto státu se budu věnovat detailnější charakteristice sankcí ukládaných mládeži a v této souvislosti komparaci německé a české právní úpravy. Druhým vybraným státem pak bude Polsko, charakteristické trestním právem mládeže s převahou prvků modelu sociálně opatrovnického.

5.1 Modely sociálně opatrovnický a justiční

Odpověď na otázku, jak lze zacházet s delikventní mládeží v různých státech, není jednoznačná. Každý stát má založen trestní systém na určitém přístupu k mladistvému pachateli, resp. na přístupu, v kterém převažuje první či druhý níže zmíněný model. Ze základních modelů můžeme jmenovat dva, a to model sociálně opatrovnický a model justiční. **Model sociálně opatrovnický** hledí na mladistvého provinilce jako na osobu, u které se projevují výchovné

nedostatky, které je třeba vyléčit řádnou výchovou. Proto do popředí nevystupují represivní sankce, ale spíše výchovné a terapeutické působení a z těchto důvodů jsou sankce ukládané na dobu neurčitou, do dosažení jejich účelu. Charakteristické pro tento model je neformálnost řízení, přitom důležitou roli zastávají probační, sociální úředníci či další odborníci z oboru dětské psychologie. Naopak **model justiční** je založen na trestním řízení formálním, při kterém je mladistvý volán k odpovědnosti za protiprávní čin. Po přezkoumání povahy a závažnosti provinění, se ukládá zákonem upravená přiměřená sankce.¹⁰⁸

Mezi evropské reprezentanty, v jejichž trestním právu mládeže převládá justiční model lze jmenovat Německo, Českou republiku, Slovensko nebo Rakousko. Příkladem států orientovaných na sociálně opatrovnický model zacházení s delikventní mládeží mohou být např. Polsko či Švýcarsko.

5.2 Spolková republika Německo

Jelikož je Německo zemí, ve které je mládež stejně jako v České republice považována za specifickou kategorii osob, která vyžaduje speciální přístup a péči, je tomu tak i v trestním právu, kde tyto nedospělé pachatele nelze stavit naroveň pachatelům dospělým. Proto již v roce 1923 došlo v Německu k přijetí speciálního zákona o soudnictví ve věcech mládeže, v originálním názvu *Jugendgerichtsgesetz* (dále v textu pod zkratkou JGG) a jde o zákon, který ve znění novel platí stále. Je třeba říci, že tento zákon se užije pouze na trestně odpovědné **mladistvé** ve věku od 14 do dosažení věku 18 let a **mladé dospělé**, kteří při spáchání protiprávního činu dovršili 18 let, ale jejich věk nepřesáhl 21 let. Možnosti, jak sankcionovat trestně neodpovědné děti do 14 let jsou dvě a to dle sociálního zákona (*Socialgesetzbuch, SGB*), který lze uplatnit i na mladistvé a dále dle německého občanského zákoníku (*Bürgerliches Gesetzbuch, BGB*).¹⁰⁹ Při porovnání speciální německé právní úpravy trestního práva mládeže (JGG) s českou právní úpravou v ZSM spatřujeme hned první rozdíl v hranici trestní odpovědnosti, která dle JGG nastupuje u mladistvých o rok dříve než v České

---

¹⁰⁸MATIAŠKO, M.: *Modely systémů soudnictva pro mládež*. Trestněprávní revue. 2011, č. 8, s. 236-238

¹⁰⁹ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 110-111, ŽATECKÁ, E. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 63-64

republiky. Další rozdíl lze sledovat v kategorii osob, na které se speciální úpravy použijí. Obě úpravy se vztahují na sankcionování osob mladistvých, ale zatímco druhou kategorií osob podrobenou sankcím dle ZSM jsou děti mladší 15 let, dle JGG to jsou mladí dospělí, ve věku 18-21 let.

V systému sankcí podle JGG lze rozlišovat:

- Výchovná opatření - Erziehungsmaßregeln
- Kázeňská opatření - Zuchtmittel
- Trest pro mládež - Jugendstrafe

Reakce na spáchaná provinění vychází stejně jako v České republice ze zásady subsidiarity trestní represe, jelikož prioritně se mají ukládat opatření výchovná, pokud by nepostačovala tak opatření kázeňská, a krajním prostředkem je nakonec trest pro mládež.¹¹⁰ JGG dále v § 7 upravuje možnost za podmínek zde upravených uložit opatření nápravná a zabezpečovací (**ochranná opatření**), přičemž odkazuje na § 61 obecného trestního zákona – Strafgesetzbuch. K nejčastěji ukládaným ochranným opatřením u dospělých pachatelů, které sice český trestní zákoník nezná, ale tato možnost je v České republice upravena zákonem č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, patří **odnětí řídičského oprávnění**. Je ukládané za tím účelem, aby se na silnicích nepohybovaly osoby, které k řízení motorového vozidla nejsou způsobilé. Osobám, kterým se zde zmíněné opatření uloží, je soudem stanovena doba, po kterou nelze řídičské oprávnění získat zpět. Uplyne-li stanovená doba, dojde k přezkoušení s ohledem na způsobilost k řízení motorového vozidla. Dle toho, zda je osoba způsobilá řídit vozidlo či nikoliv, se rozhodne, o vrácení řídičského oprávnění či ponechání odnětí řídičského oprávnění v platnosti. Je logické, že na mladistvé se toto opatření neaplikuje, ale uvádím jej zde kvůli kategorii mladých dospělých, na které by se případně užít mohlo. **Zabezpečovací detence** je ochranné opatření, které lze mladistvému nařídít, pokud mu byl uložen trest mládeže v trvání nejméně 7 let za provinění proti životu, tělesné integritě či provinění v oblasti sexuální a pachatel se pokládá za nebezpečného z důvodů, že by takové závažné

---

¹¹⁰ Srov. s § 5 odst. 2 JGG „Die Straftat eines Jugendlichen wird mit Zuchtmitteln oder mit Jugendstrafe geahndet, wenn Erziehungsmaßregeln nicht ausreichen.“ Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jgg/>

protiprávní jednání mohl v budoucnu opakovat. Dle JGG je tedy možné uložit zabezpečovací detenci jen vedle trestu odnětí svobody, zatímco dle českého práva lze tento druh ochranného opatření uložit jak samostatně tak i spolu s trestem odnětí svobody. K dalším ochranným opatřením řadíme **umístění v psychiatrické léčebně**, pro pachatele trpící duševní poruchou, **umístění do léčebny závislostí**, pro pachatele závislé na návykových látkách, či **dohled**.¹¹¹ Dá se konstatovat, že umístění v psychiatrické léčebně a léčebně závislostí odpovídá svou povahou české verzi ochranného léčení, dohled dle JGG můžeme přirovnat k probačnímu dohledu dle ZSM.

5.2.1 Výchovná opatření

Hovoříme-li o výchovných opatřeních, musíme zdůraznit, že se jedná o primární prostředek, který má soudce k nápravě mladistvého užít a zákon mu k tomu dává široký demonstrativní výčet výchovných pokynů uvedených v § 10 odst. 1 JGG. **Pokyny** směřují k zajištění výchovy mladistvého, dále k tomu, aby mladistvý vedl řádný život, přičemž spočívají v příkazu nebo zákazu určitého chování. Z demonstrativního výčtu pokynů tak můžeme jmenovat např. *pokyn bydlet na určitém místě, bydlet s rodiči, příkaz k výkonu prospěšných prací*, dále lze mladistvému přikázat, aby se *vyrovnal s poškozeným* či aby se *nestýkal s určitými osobami* a *nenavštěvoval místa*, jako jsou *hostince* či *jiné určené podniky*. Se souhlasem zákonného zástupce lze mladistvého podrobit **léčebné péči** pod odborným dohledem, případně též nařídit **odvykací léčbu**. Mladistvý starší šestnácti let, musí s touto procedurou souhlasit sám. K výchovným opatřením dále řadíme **pomoc k výchově**, která se aplikuje za podmínek uvedených v sociálním zákoníku.¹¹² Pojistkou, aby mladistvý pokyny mu uložené plnil, je hrozba uložení arestu, o kterém se zmíním níže v textu. O takovém následku musí být mladistvý předem poučen.¹¹³

---

¹¹¹ JEHLE, J. M. *Criminal Justice in Germany*. Facts and Figures. Federal Ministry of Justice, Fifth Edition: Berlin - Germany, 2009, s. 34

Srov. § 61 a násl. Strafgesetzbuch (BGBl. I S. 3322), poslední novelizace ze dne 3. 12. 2015 (BGBl. I S. 2177). Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z:

<https://dejure.org/gesetze/StGB>

¹¹² VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F., *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. Leges: Praha-Freiburg, 1991-1992, s. 57-58

¹¹³ Srov. § 11 odst. 3 JGG „Kommt der Jugendliche Weisungen schuldhaft nicht nach, so kann Jugendarrest verhängt werden, wenn eine Belehrung über die Folgen schuldhafter Zuwiderhandlung erfolgt war...“ Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jgg/>

5.2.2 Kázeňská opatření

Na pomezí mezi výchovnými opatřeními a trestem pro mládež se nachází kázeňská opatření. Představují těžší zásah do práv mladistvých než opatření výchovná a uloží se v případě, kdy spáchané provinění neodůvodňuje užití trestu pro mládež. Ustanovení § 13 odst. 2 počítá s těmito kázeňskými prostředky:

- Napomenutí- Verwarnung
- Stanovení povinností - Erteilung von Auflagen
- Uvěznění mládeže neboli arest - Jugendarrest¹¹⁴

Prvním zmíněným opatřením se mladistvému uděluje **napomenutí** (výstraha) a je mu s důrazem sdělena protiprávnost jeho jednání. Ze **stanovených povinností** lze jmenovat *provedení určených prací, nahrazení způsobené škody, povinnost osobně se omluvit poškozenému, nebo povinnost zaplatit peněžitou částku a podpořit tak uskutečňování obecně prospěšných zájmů.*¹¹⁵ Při porovnání výchovných a dvou výše uvedených forem kázeňských opatření vyvstává otázka, zda se vůbec v případě kázeňských opatření jedná o důraznější právní následky za spáchání protiprávních činu. Pokud bychom porovnali výchovná opatření a opatření kázeňská z celkového hlediska, jistě dojdeme ke stejnému názoru, jako zákonodárce, který tato opatření rozdělil dle síly zásahu do práv chráněných zájmů mladistvých. Na druhou stranu při porovnání jednotlivých druhů opatření, takové rozdělení podle větší či menší důraznosti zásahů není tak jednoznačné. Dle mého názoru je např. nemožnost navštěvovat určitá místa citelnějším zásahem do práv mladistvých nežli pouhá omluva poškozenému. Tím pádem se domnívám, že hlavní roli při posuzování, která z konkrétních opatření uložit za spáchané provinění, hraje úvaha soudu a nelze se omezit na konstatování, že za lehčí provinění se uloží výchovné opatření a za těžší protiprávní čin naopak opatření kázeňské. Výchovná a kázeňská opatření upravená v Jugendgerichtgesetz jsou stejně tak rozmanitá, jako výchovná opatření obsažená v českém zákoně o

---

¹¹⁴ § 13 odst. 2 Jugendgerichtgesetz (BGBl. I S. 3427), poslední novelizace článkem 7 zákona ze dne 17. 7. 2015 (BGBl. I S. 1332). Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jgg/>

¹¹⁵ VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F., *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. Praha-Freiburg: Leges, 1991-1992, s. 58

soudnictví ve věcech mládeže a nezbyvá než konstatovat, že se jedná téměř o totožná opatření v obou zemích.

V čem rozhodně spatřuji onu vzpomínanou větší důraznost kázeňských prostředků, je **arest mládeže**. U tohoto opatření není pochyb, že je větším zásahem i varováním mládeže, aby své protiprávní jednání již v budoucnu neopakovala. Zákon rozlišuje tři možné formy uvěznění mládeže.¹¹⁶ *Freizeitarrest*, jako první z forem, který spočívá v uzavření mladistvého v jeho volném čase v týdnu, a výměra činí jednu nebo dvě doby volného času. Druhou formou je krátkodobý arest, *Kurzarrest*. Před jeho uložením, se musí zvážit, zda takové uzavření neohrozí vzdělání mladistvého nebo nezasahuje-li do jeho zaměstnání. Je takovou formou, která účinněji přispěje k jeho výchově nežli forma předchozí. Poslední a zároveň nejtvrďší formou uzavření je *Dauerarrest*. Dlouhodobější arest omezuje svobodu pohybu mladistvého nejméně na dobu jednoho týdne, maximálně však na dobu čtyř týdnů. Přitom u všech forem vystupuje do popředí jejich výchovný charakter, kdy se za pomoci pedagogů, sociálních pracovníků, psychologů a dalších odborníků má přispět ke změně chování mladistvých umístěných do těchto zařízení a změnit jejich postoje, aby u nich v budoucnu nedocházelo k recidivnímu chování. Česká právní úprava trestního práva mládeže toto opatření vůbec nezná a s přihlédnutím k časté kritice tohoto opatření se domnívám, že pokud by v budoucnu došlo k rozšiřování katalogu opatření nacházejících se v ZSM, zákonodárce se arestem mládeže inspirovat nebude a takové opatření dle mého názoru mezi stávající opatření jistě nezařadí. Jungendarrest je kritizován zejména z těch důvodů, že krátkodobé uzavření nemůže zajistit dostatečnou převýchovu mladistvého, k čemuž nepřispívá ani nedostatek kvalifikovaných odborníků a vybavení zařízení, které tuto výchovu mají zajišťovat. Pokud jde o zařízení, kde se arest vykonává, není výjimkou, že tato zařízení nejsou na stejné úrovni a ani podmínky výkonu a zajištění výchovy není ve všech zařízeních rovnocenné.¹¹⁷

---

¹¹⁶ Srov. § 16 odst. 1 JGG Der Jugendarrest ist Freizeitarrest, Kurzarrest oder Dauerarrest. Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jgg/>

¹¹⁷ HULMÁKOVÁ, J., *Trestání delikventní mládeže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 80-81, KOBES A., POHLMANN, M. *Jugendarrest- Zeitgemasses Zuchtmittel?* Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe - ZJJ, č. 4, 2003, s. 372

5.2.3 Trest mládeže

Zatímco výčet trestních opatření v ZSM téměř odpovídá sankcím dle českého trestního zákoníku, samozřejmě s modifikacemi pro mladistvé, o JGG se toto říci nedá. JGG upravuje pouze trest mládeže a jeho podmíněnou formu. **Trest mládeže**, jako reakce na spáchané provinění mladistvých, nastupuje ultima ratio, pokud to odůvodňuje závažnost činu a kriminální povaha pachatele a zároveň k nápravě mladistvého delikventa nepostačuje užití výchovných nebo kázeňských opatření. Německé trestní právo mládeže zná dvě formy tohoto trestu, *trest mládeže nepodmíněný* a *podmíněné odsouzení*. Dolní hranice trestní sazby u nepodmíněného trestu mládeže činí 6 měsíců na rozdíl od České republiky, kde je dolní hranice stanovena na 1 rok a maximální výměra trestní sazby činí 5 let.¹¹⁸ Stejně jako ustanovení 31 odst. 3 ZSM připouští za zvlášť závažné provinění uložení trestu odnětí svobody ve výměře od 5 do 10 let, i ustanovení § 18 odst. 1 JGG obsahuje možnost uložit trest odnětí svobody na 10 let, pokud mladistvý delikvent spáchal čin, za který obecný trestní zákon ukládá trest odnětí svobody ve výměře delší než 10 let. I přesto, že byl mladistvý uznán vinným, existuje možnost, že trest odnětí svobody nevykoná. Děje se tak v případě, kdy mladistvý spáchá provinění, za které by mu byl uložen trest odnětí svobody v maximální výměře na 2 roky a je mu stanovena zkušební doba v rozmezí 2 až 3 let, ve které má prokázat, že výkonu trestu odnětí svobody k jeho převýchově není třeba. Ve zkušební době se mladistvému uloží zejména další povinnosti a pokyny, které má plnit a je mu poskytnuta probační pomoc, kterou vykonává soudem ustanovený probační úředník, jehož úkolem je na mladistvého dohlížet a podporovat jeho výchovu.¹¹⁹ Podmíněné odsouzení dle JGG odpovídá svou povahou českému trestnímu opatření odnětí svobody podmíněně odloženému na zkušební dobu s dohledem. JGG dále upravuje i možnost odložení výroku o uložení trestu, podmíněného propuštění, jakož i možnost uložit vedle trestu mládeže vedlejší tresty a vyslovit vedlejší následky.¹²⁰

¹¹⁸ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 115

¹¹⁹ VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F., *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. Praha-Freiburg: Leges, 1991-1992, s. 60

¹²⁰ Srov. § 27, 88 odst. 2, § 88 odst. 3 JGG Jugendgerichtsgesetz, ve znění vyhlášky ze dne 11. 12. 1974 (BGBl. I S. 3427), poslední novelizace článkem 7 zákona ze dne 17. 7. 2015 (BGBl. I S. 1332). Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jgg/>

Na kategorii mladých dospělých lze nahlížet dvěma způsoby. Dle § 105 JGG se bude mladý dospělý pachatel posuzovat jako pachatel mladistvý, pokud byl v době spáchání provinění na stejném stupni rozumového a mravního vývoje jako mladistvý, nebo okolnosti případu prokazují, že se jednalo o provinění mládeže. V tomto případě se na mladé dospělé uplatní sankce dle JGG, avšak s tím rozdílem, že horní hranice trestní sazby trestu mládeže činí 10 let, a případně nepostačuje-li taková výměra trestu vzhledem k závažnosti provinění, lze uložit trest mládeže v maximální výměře 15 let. Nelze-li mladé dospělé posuzovat podle výše zmíněného postupu, uplatní se na tuto kategorii trestní právo dospělých, s možností zmírněné formy tohoto práva. Soudce tak může např. aplikovat za trestný čin mladého dospělého trest odnětí svobody s trestní sazbou od 10 do 15 let místo doživotního trestu odnětí svobody a nařídít, že tento trest bude vykonán ve věznici pro mladistvé.¹²¹

Po celkovém zhodnocení a porovnání obou úprav z hlediska sankcionování, bychom měli dojít k závěru, že se jedná o úpravy podobné s určitými odchylkami, ať už v trestních sazbách, absenci některých opatření v jedné či druhé úpravě či rozdílném názvosloví, nikoliv o zcela odlišné právní úpravy.

5.3 Polsko

Jak jsem již výše zmínila, právo nad mládeží v Polsku v sobě zrcadlí prvky sociálně opatrovnického modelu, na rozdíl od České republiky, jejíž úprava v ZSM vychází z modelu justičního. Přijetí zákona o postupu ve věcech nedospělců (ZPVN) v roce 1982, v originálním názvu *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich*¹²², znamenalo značný pokrok a vytvořilo tak „oddělený, povahy netrestající, jednotný systém zacházení s nedospělci“¹²³. Jelikož jde o systém netrestající, nemůžeme o této úpravě hovořit jako o trestním právu mládeže. Úprava je svou povahou výrazně specifická a nachází se proto spíše mimo oblast práva trestního. Primárně se vztahuje na mladistvé od dovršení věku 13 do 17 let, kteří se dopustili *trestuhodného jednání*. Trestuhodný čin není

---

¹²¹ HULMÁKOVÁ, J., *Trestání delikventní mládeže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013, s. 87-88

¹²² Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. 1982 Nr.35, poz. 228) Změněno 12. 3. 2016 [citováno 12. března 2016]. Dostupné z:

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19820350228>

¹²³ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 149

srovnatelný s proviněním či činem jinak trestným dle ZSM, tento slovní výraz zahrnuje jednak trestné činy dle obecného trestního zákona, tak i řadu přestupků.¹²⁴

Rozhodování o sankcích pro výše zmíněnou kategorii osob, patří pod jurisdikci soudů rodinného práva, což je další rozdíl oproti České republice, kde existují speciální soudy pro mládež. Dle čl. 6 ZPVN mohou rodinné soudy ukládat **výchovná a nápravná opatření**, nejdéle však do dosažení 21 let věku osob, kterým se ukládají. Mezi výchovná a nápravná opatření patří zejména:

- Napomenutí
- Náhrada škody poškozenému
- Výkon určitých prací
- Účast na vzdělávacím, terapeutickém programu
- Ustanovení opatrovníka
- Zákaz užívání návykových látek
- Zákaz navštěvovat nevhodná místa
- Umístění do nápravného zařízení, pokud jsou výchovná opatření neúčelná¹²⁵

Z výše uvedeného vyplývá určitá podobnost výchovných opatření dle ZPVN a dle ZSM, zejména s výchovnými povinnostmi a omezeními. S tím lze souhlasit, ovšem koncepce ZPVN je postavena tak, že přeci jen klade větší důraz na individuální potřeby mladistvých, jejich osobnost a efektivitu nápravy a za tím účelem jsou některá z opatření ukládána na neurčito, dokud není dosaženo požadovaného účinku nápravy. Pokud jde o mladistvého s duševní poruchou nebo mladistvého, který se oddává užívání návykových látek, má rodinný soud možnost uložit **léčebné opatření**, které se vykoná v psychiatrické léčebně či v jiném vhodném zařízení.¹²⁶ Nejen pro charakter tohoto druhu opatření, ale i okruh

---

¹²⁴ WALACH, A. Trestání mladistvých v Polsku. Státní zastupitelství, 2010, roč. 8., č. 5, s. 17-22.

¹²⁵ Srov. Čl. 6 Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich, Změněno 12. 3. 2016 [citováno 12. března 2016]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19820350228>

¹²⁶ Srov. Čl. 12 Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich, Změněno 12. 3. 2016 [citováno 12. března 2016]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19820350228>

pachatelů, kterým se ukládá, lze léčebné opatření přirovnat k ochrannému léčení, k jehož uložení mladistvým, je v ČR oprávněn soud pro mládež.

K trestnímu stíhání, dle polského trestního řádu může dojít teprve u osob starších 17 let, a to za spáchání trestného činu či u osob, které v době spáchání zvláště závažného trestného činu byli starší 15 let a vzhledem k jejich rozumové a mravní vyspělosti, je lze považovat za trestně odpovědné. Současně musí být splněna podmínka, že výchovná a nápravná opatření nejsou schopna zajistit nápravu jejich osobnosti a chování. O těchto mladistvých už nekoná řízení soud rodinného práva, ale soud trestní, který nemá tu možnost uložit trestní opatření, jako soudy pro mládež v ČR. Trestní soud může aplikovat pouze **tresty** obsažené v polském trestním zákoně. Jako odraz sociálně opatrovnického modelu, ve kterém jde především o blaho nedospělých osob a jejich nápravu, nikoliv o zájem na jejich potrestání, lze vnímat případ, kdy se pachatel ve věku od 17 do 18 let dopustí méně závažného trestného činu a soudu je dána možnost tuto osobu považovat za mladistvou, a postihnout ji výchovným opatřením dle ZPVN nikoliv trestem.¹²⁷

Konkrétní rozdíly obou úprav lze spatřovat v subjektech, které jsou oprávněny k ukládání opatření, v podmínkách vzniku trestní odpovědnosti a v katalogu a povaze možných reakcí na spáchané protiprávní činy. Především je ale odlišnost české a polské právní úpravy dána upřednostňováním jiných přístupů zacházení s delikventní mládeží a naprosto rozdílnou filozofií nahlížení na kriminální chování nedospělých pachatelů.

---

¹²⁷ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Masarykova univerzita: Brno, 1997, s. 150

6 Závěr

Při výběru tématu mé diplomové práce bylo mým cílem jednak podat ucelený přehled o jednotlivých druzích opatření ukládaných dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů a dále se podrobněji zaměřit na konkrétní kategorie opatření z hlediska jejich účinnosti a aplikace v justiční praxi. S mládeží, jakožto specifickou kategorií, je nutno zacházet odlišně od dospělých pachatelů, a proto je nutné ukládat této delikventní mládeži jiné sankce. První skupinou opatření upravenou v ZSM jsou výchovná opatření, což reflektuje na skutečnost, že hlavním posláním tohoto zákona je klást důraz na výchovný účel opatření. Zákonodárcem zvolená úprava, je dle mého názoru na místě, neboť naprostá většina výchovných opatření, která je možno dle tohoto zákona ukládat, je natolik variabilní, že je lze v praxi aplikovat na naprostou většinu provinění a to jak samostatně nebo vedle jiného opatření. Myslím si, že jedinou výjimkou v negativním smyslu je napomenutí s výstrahou, které by s ohledem na výše zmiňovanou neúčinnost mohlo být z právní úpravy vyňato, případně nahrazeno jiným vhodnějším opatřením. Pozitivum současné právní úpravy spatřuji v tom, že nezapomíná ani na postih zvláštního druhu pachatelů, a to jak osob nepříčetných, nebezpečných sobě i svému okolí a dále i osob, o jejichž výchovu není řádně postaráno. K tomuto účelu slouží opatření ochranná, z nichž je u mladistvých nejvíce využívána ochranná výchova, která je na jednu stranu sice větším zásahem do života každého jedince, ale na druhé straně je i účinným nástrojem převýchovy delikventní mládeže.

Ve své práci jsem se poměrně obsáhle zabývala trestními opatřeními, a to jak jejich obecnou charakteristikou, tak i jednotlivými druhy. Ze statistických údajů ministerstva spravedlnosti, ale i z osobní konzultace se státní zástupkyní OSZ Louny, jsem dospěla k negativním zjištěním, že ačkoli ZSM upravuje široký katalog trestních opatření, v praxi dochází k aplikaci pouze jedné třetiny z možných variant. Zamyslela jsem se nad otázkou, proč tomu tak je. Z mého rozboru jednotlivých druhů trestních opatření je patrné, že tímto důvodem může být jednak omezený okruh pachatelů, kterým může být uloženo jak peněžité opatření, zákaz činnosti, tak i domácí vězení, a dále pak i nepřipravenost systému kontroly u opatření domácího vězení. Oceňuji, že se soudní praxe přiklání

k ukládání alternativních opatření k trestnímu opatření odnětí svobody nepodmíněně, protože se domnívám, že odnětí svobody nepodmíněně ne vždy přispívá k účinné nápravě mladistvého pachatele. Omezením jeho osobní svobody může dojít k jeho resocializaci v důsledku působení negativních vlivů ze strany ostatních spoluvězňů a dále ke ztížení podmínek při návratu do běžného života. Naopak trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, které patří v soudní praxi mezi dominantní, působí na odsouzeného výchovně, ale je zároveň posledním varováním před uložením represivního opatření.

Pokud jde o můj názor na dostatečnost současné právní úpravy z hlediska sankcionování mladistvých, považuji tuto úpravu za vyhovující. K jejímu zkvalitnění by dle mého soudu mohla přispět inspirace německou právní úpravou v JGG, která zná kategorii mladých dospělých, ve věku 18 až 21 let, jímž lze uložit jak sankce ukládané mladistvým, tak i sankce ukládané dospělým pachatelům, ale ve zmírněné formě. Případné převzetí tohoto institutu do naší právní úpravy by se však mohlo potýkat s problémem nedostatku a pracovní vytíženosti soudních znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, kteří by museli zkoumat rozumovou a mravní vyspělost těchto pachatelů a s ohledem na výsledek, by jim byla soudem ukládána odpovídající sankce. Jako problematičtější se však jeví úprava sankcionování dětí mladších 15 let. Neztotožňuji se s často medializovaným názorem o snížení hranice trestní odpovědnosti ze současných 15 na 14 let, neboť ke spáchání zvláště závažných provinění dětmi mladšími 15 let dochází pouze výjimečně, tudíž nelze pohlížet paušálně na celou tuto věkovou kategorii. Myslím si, že přínosem v tomto směru by mohlo být rozšíření katalogu opatření, která lze dětem mladším 15 let uložit, konkrétně tento katalog rozšířit o opatření trestní se zohledněním trestní sazby s ohledem na tuto věkovou kategorii.

Závěrem lze říci, že aplikace jednotlivých opatření není závislá pouze na volbě orgánů činných v trestním řízení, ale i na vývoji kriminality mládeže spočívajícím buď v jejím nárůstu, nebo poklesu a zároveň povaze spáchaných provinění, jakož i na finančních možnostech státu podporujících realizaci výkonu některých opatření.

7 **Resumé**

The diploma thesis on Measures Imposed on the Juvenile for Illegal Actions deals with sanctioning of the juvenile who are a specific category of offenders. Because it is a category, whose intellectual and moral level is lower than that of adult offenders, a different treatment must be reflected also in the reaction to the offences committed by juvenile offenders. The key chapter of my thesis called The Types of Measures focuses on individual sanctions that may be imposed by prosecuting authorities, specifically youth courts and public prosecutors. Individual types of measures, explicitly educational, protective and penal measures, are discussed in detail and listed systematically in order according to Act no. 218/2003 Coll., on the responsibility of the juvenile for illegal actions and on judiciary in juvenile matters and on change of certain acts. In order to provide a comprehensive view of punishment of delinquent youth, the introductory part of the thesis brings a historical survey of legal consequences for illegal actions of juvenile offenders in the period from 1918 to 2004. Chapter four focuses on the practical usage of penal and educational measures in judicial practice. Measures that are taken abundantly in the judicial practice are pointed out as well as measures that are imposed only rarely. This is graphically illustrated. The last chapter compares Czech regulation with its foreign equivalents. This last part of the thesis compares sanctions that may be imposed on delinquent youth in the Czech Republic, Federal Republic of Germany and Poland.

I believe that this diploma thesis will provide the reader with a comprehensive overview of sanctioning of the juvenile, the main aim of which is to have an educational effect on the delinquent youth and discourage them from committing further criminal activity.

8 Seznam pramenů

Odborné knihy a časopisecké články

BLATNÍKOVÁ, Š. *Problematika zabezpečovací detence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-106-6

HULMÁKOVÁ, J. *Trestání delikventní mládeže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-450-6

JEHLE, J. M. *Criminal Justice in Germany. Facts and Figures*. Federal Ministry of Justice, Fifth Edition: Berlin - Germany, 2009. ISBN 3-936999-14-7

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-8757-664-9

JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha:Linde Praha, a.s., 2004. ISBN 80-7201-493-5

KARABEC, Z., VLACH, J. a kol. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe: ČESKÁ REPUBLIKA*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-111-0

KOBES A., POHLMANN, M. *Jugendarrest- Zeitgemasses Zuchtmittel?* Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe - ZJJ, č. 4, 2003

KOVÁŘOVÁ, D. *Výchovná opatření pro mladistvé*. Právo a rodina. 2006, č. 9. ISSN 1212-866X

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-042-3

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2

MATIAŠKO, M. *Modely systémov súdництва pre mládež*. Trestněprávní revue. 2011, č. 8. ISSN 1213-5313

MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2

- MATOUŠKOVÁ, A., KARBAN M. *Praxe zákona o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu Probační a mediační služby ČR na období let 2005 – 2012*. Státní zastupitelství. 2013, č. 3. ISSN 1214-3758
- MIŘIČKA, A., SCHOLZ, O. *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha: Československý Kompas, 1932
- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0
- ROZUM, J. a kol. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-114-1
- ROZUM, J. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 80-86008-16-9
- SČERBA, F. *Sankcionování mladistvých*. Kriminalistika. 2005, č. 2. ISSN 1210-9150
- SČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-93-9
- SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*, 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2004. ISBN 80-86432-82-3
- SOLNAŘ, V. a kol. *Československé trestní právo*. Svazek I. Obecná část. 2. vydání. Praha: Orbis, 1969
- SOLNAŘ, V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., VANDUCHOVÁ M. *Systém českého trestního práva. Část třetí. Tresty a ochranná opatření*, 1. vydání. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-254-4033-9
- SOTOLÁŘ, A. *K možnosti přenechání postižení mladistvého provinilce zákonným zástupcům, škole a výchovnému zařízení*. Trestněprávní revue, 2004, č. 11. ISSN 1213-5313
- SOTOLÁŘ, A. *K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2006, č. 12. ISSN 1213-5313

- SOTOLÁŘ, A. *Napomenutí mladistvého jako specifické opatření v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 9. ISSN 1213-5313
- SOTOLÁŘ, A. *Specifika probačního dohledu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2005, č. 9. ISSN 1213-5313
- SOTOLÁŘ, A. *Výchovné povinnosti a výchovná omezení v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 12. ISSN 1213-5313
- SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. *Trestní opatření v trestních věcech mladistvých (2. část)*. Trestněprávní revue, 2005, č. 3. ISSN 1213-5313
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář.*, Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-109-3
- ŠÁMAL, P., KŮRKOVÁ, V., ŠÁMALOVÁ, M., BLÁHA, J. *K možnosti ukládat ochranná opatření nepřičetnému mladistvému podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 6. ISSN 1213-5313.
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9
- VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě.*: Praha-Freiburg: Leges, 1991-1992. ISBN 80-85638-00-2
- VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-429-2
- VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Trestní právo mládeže po deseti letech: úspěchy, překážky a výzvy*. Státní zastupitelství, 2013, č. 3. ISSN 1214-3758
- VICHEREK, R. *Jak „trestat“ děti a trestně neodpovědné mladistvé*. Trestněprávní revue, 2016, č. 1. ISSN 1213-5313
- WALACH, A. *Trestání mladistvých v Polsku*. Státní zastupitelství. 2010, r. 8., č. 5. ISSN 1214-3758
- ZBORNÍK, F., KOTULAN, P., ROZUM, J. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a v zahraničí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 80-86008-27-4

ZEMAN, P. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-081-6

ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1643-4

ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*, 1. vydání. Ostrava - Přívoz: KEY Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-55-7

ŽATECKÁ, E. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. ISBN 978-80-210-7705-8

Právní předpisy

Jugendgerichtgesetz (BGBl. I S. 3427), poslední novelizace článkem 7 zákona ze dne 17. 7. 2015 (BGBl. I S. 1332), § 13 odst. 2. Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jgg/> (JGG)

Strafgesetzbuch(BGBl. I S. 3322), poslední novelizace ze dne 3. 12. 2015(BGBl. I S. 2177), § 61 a násl. Změněno 9. 3. 2016 [citováno 9. března 2016]. Dostupné z: <https://dejure.org/gesetze/StGB>

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. 1982 Nr.35, poz. 228). Změněno 12. 3. 2016 [citováno 12. března 2016]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19820350228> (ZPVN)

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 152/1995Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) (ZSM)

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TrZ)

Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

Zákon č. 86/ 1950 Sb., trestní zákon

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)

Judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3654/10 ze dne 03. 03. 2011

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 514/2008 ze dne 30. 4. 2008

Rozsudek Okresního soudu v Lounech Č.j.: 2 Tm 6/2015 ze dne 31. 7. 2015

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře sp. zn. 14 To 130/2004 ze dne 15. 4. 2004

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – soudu pro mládež sp. zn. 12 Rodo 7/2005 ze dne 18. 5. 2005

Ostatní

Veřejný ochránce práv. Zpráva z návštěv zařízení, v nichž se vykonává ústavní a ochranná výchova, ze 7. března 2007. Změněno 22. 2. 2016[citováno 22. února 2016]. Dostupné z:

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2007/2007_vychovne-ustavy.pdf

Statistické údaje ministerstva spravedlnosti. Dostupné z:

<http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>

DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník I., II. Díl, komentář*. Trestní zákon: Užití zákona účinného v době rozhodování Změněno 22. 2. 2016[citováno 22. února 2016]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-zakon-uziti-zakona-ucinneho-v-dobe-rozhodovani?browser=mobi>